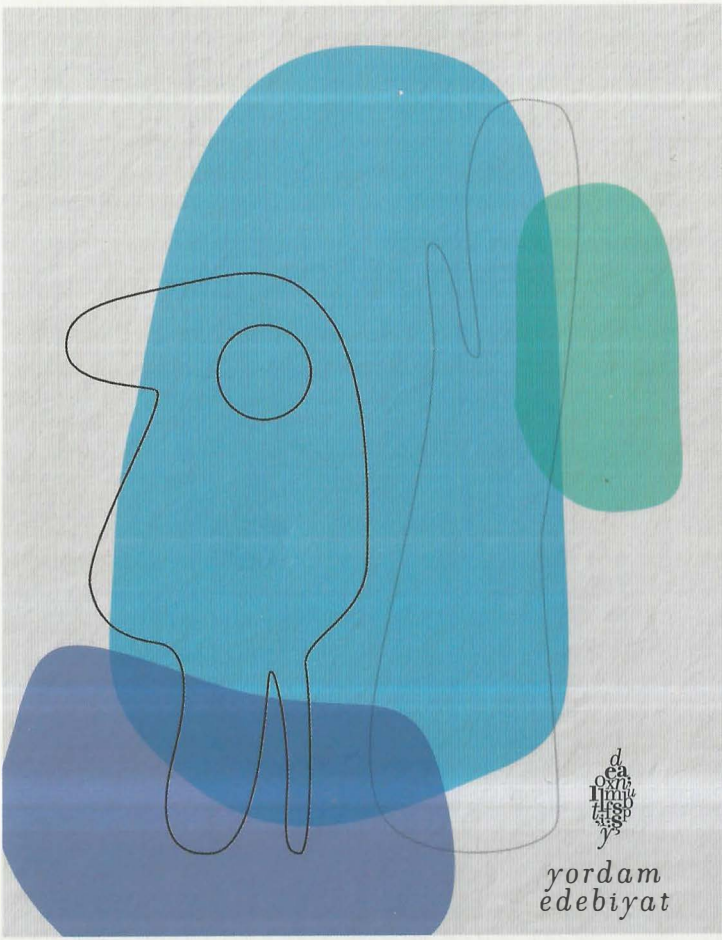
MAVİ BİR YAŞAM | MAKSİM GORKİ

MAVİ BİR YAŞAM

MAKSİM GORKİ

BİR SOLUKTA KLASİKLER

yordam edebiyat

Türkçesi: Ayşe Hacıhasanoğlu

Ayşe Hacıhasanoğlu

1952 yılında Ankara'da doğdu. 1973 yılında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra yedi yıl çevirmen olarak SSCB Büyükelçiliği Basın Bürosu'nda çalıştı. Bu dönemde *Ekim Devrimi Sonrası Türkiye Tarihi* (SSCB Bilimler Akademisi, Bilim Yayınları, 1978) ve *Bir Karagün Dostluğu* (Şemsutdinov-Bagirov, Bilim Yayınları, 1979) çevirileri yayımlandı. Uzun yıllar bir bankada çalıştı. Çalıştığı bankadan emekli olunca, çeviriyi ana uğraş edindi. Dostoyevski, Turgenyev, Tolstoy, Çehov, Maksim Gorki, Vasili Grossman, Aleksandr Bogdanov, Sergey Dovlatov gibi klasik ve çağdaş Rus yazarlarından çok sayıda eseri Türkçeye kazandırdı.

Ayşe Hacıhasanoğlu'nun Rusça aslından çevirdiği *Mavi Bir Yaşam* (*Голубая жизнь-Golubaya Jizn*), Gorki, *Seçme Öyküler-3*: *Buzların Çözülüşü* (Yordam Edebiyat, 2019) içinde yayımlanmıştır.

BİR SOLUKTA KLASİKLER

MAKSİM GORKİ

MAVİ BİR YAŞAM

ÖYKÜ

TÜRKÇESİ
AYŞE HACIHASANOĞLU

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 90 • **Mavi Bir Yaşam** • Maksim Gorki
ISBN 978-605-172-394-5 • *Türkçesi:* Ayşe Hacıhasanoğlu
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Birinci Basım:* Ekim 2020
© Yordam Kitap, 2020

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **W:** www.yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: İnkılâp Kitabevi Baskı Tesisleri (Sertifika No: 44066)
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna / Bahçelievler - İstanbul
Tel: 0212 496 11 11

MAVİ BİR YAŞAM

ÖYKÜ

Rus edebiyatının en büyük "proleter"i

Maksim Gorki

Yeşim Dinçer

Maksim Gorki, 19. yüzyılda doruğuna ulaşan Rus edebiyatını 20. yüzyıl sosyalist gerçekçiliğine bağlayan en önemli köprülerden biridir. Asıl adı Aleksey Maksimoviç Peşkov'du. Rusçada "acı" anlamına gelen Gorki takma adını 1892'de, ilk kısa öyküsü "Makar Çudra"yı imzalarken kullanmaya başladı. Bu ad, onun Çarlık Rusyasındaki yaşamla ilgili kaynayan öfkesini ve acı gerçeği söyleme kararlılığını yansıtmaktadır.

Maksim Gorki 1868 yılında, Nijniy-Novgorod şehrinde doğdu. Mobilya işçisi olan babasını dört yaşındayken kaybedince dede evine sığındı. Ne var ki bu evde onu koruyup kollayan, şefkat gösteren tek insan anneannesiydi. Boya imalatı yapan dedesinin işleri kötü gidiyor ve torununa sert davranıyordu. Yedi yaşına gelince Gorki'yi bir sanat ilkokuluna verdiler. Ama, okul kayıtlarına göre "fukaralığından ötürü" beş ay sonra okuldan ayrılmak zorunda kaldı. Bir daha da okul yüzü görmedi. Bu sırada annesi de veremden öldü. Annesinin cenazesinden birkaç gün sonra, dedesinin kendisine şöyle dediğini aktarır: *"Aleksey, sen benim boynuma asılı bir madalya değilsin, boynuma yük oluyorsun. Burada artık sana yer yok. Artık hayata atılmalısın."**

Böylece Gorki henüz sekiz yaşındayken bir kundura mağazasına çırak olarak verildi. Volga ırmağında işleyen vapurlarda aşçı yamaklığı ve bulaşıkçılık yaptı. Bir ikon yapımcısının dükkânında, bir mimarın

---

* Maksim Gorki. *Çocukluğum*, çev. Mete Ergin, Yordam Edebiyat, İstanbul, 2016, s. 288.

ev hizmetlerinde ve yaptığı inşaatlarda çalıştı. Bu arada eline geçen kitapları yutarcasına okuyordu. Hem de onu bu "zararlı" alışkanlıktan vazgeçirmeye çalışan patronlarından yediği dayaklara, bezdirici iş koşullarına rağmen.

İçini kurt gibi kemiren okuma tutkusu ve üniversitede eğitim görme umudu Gorki'yi on yedi yaşında Kazan şehrine sürükledi. Üniversiteye girme olanağını bulamadı; geçinebilmek için günde on dört saat fırın işçiliği yapıyordu. Fakat Kazan'da, Rus köylüsünü idealleştirme eğilimlerini daha sonra reddettiği Narodnik hareketin temsilcileri ile tanıştı. Bir arkadaşının önerisiyle, köylüler arasında çalışmak ve onları aydınlatmak üzere Volga nehri yakınlarında bir köye yerleşti. Hayatının bu bölümünü *Benim Üniversitelerim* (1923) adlı otobiyografik eserinde ayrıntılarıyla anlatır.

İlk edebî çalışmaları sırasında Gorki'ye, yanında kâtip olarak çalıştığı bir avukatla, devrin tanınmış yazarlarından Korolenko cesaret ve öğüt vermiştir. Düzenli olarak yazmaya başlamadan önce her türlü işe girip çıkarak Güney Rusya'yı yaya olarak dolaştığı uzun bir yolculuğa çıktı. İlerideyazacağı öykülerinde bütün ayrıntılarıyla tasvir edeceği yol izlenimlerini biriktirdi. Gorki'nin ilk öyküsü "Makar Çudra" Tiflis'te çıkan bir gazetede, 1892 yılında yayınlandı. Ertesi yıl Nijniy-Novgorod'a dönerek yerel bir gazetede iş buldu. Bu ilk öykülerinin birçoğu günlük basında yer almaya başlayınca hayatını kalemiyle kazanacak duruma geldi. Adının ülke çapında duyulması ise Petersburg'un önde gelen bir dergisinde yayınlanan "Çelkaş" (1895) adlı öyküyle oldu. 1898'de çıkan ilk kitabı *Denemeler ve Öyküler* ile olağanüstü bir başarı elde etti.

İşçi sınıfının içinden gelen Gorki, roman ve öykülerinde yalnızca ezilenlerin hayatlarını, zorluklarını anlatmakla yetinmeyip Rus burjuvazisinin tipik karakterlerini de çözümlemiştir. 1899'da tefrika edilen ilk ve en önemli romanlarından *Foma Gordeyev*'in kahramanı, kendi sınıfının çöküşünü gözlemleyebilen ve bunun bunalımını yaşayan bir taşra tüccarıydı.*

* Mümtaz A. İdil. *Sovyet Romanı*, Yarın Yayınları, Ankara, 1983, s. 14-15.

Gorki'nin ilk oyunları *Küçük Burjuvalar* (1901) ile *Ayaktakımı Arasında* (1902), Moskova Sanat Tiyatrosu'nda birer yıl arayla sahnelendi. Özellikle ikincisi büyük bir heyecan yarattı ve gördüğü rağbet Rusya ile sınırlı kalmadı. Aynı yıl içinde Almancaya çevrilerek Berlin tiyatrolarında oynandı. Bunu Paris ve Prag temsilleri izledi. Başarısı Gorki'ye Petersburg Bilimler Akademisi onur üyeliği getirdi fakat hükümetin, bu seçime yaptığı siyasi müdahale Korolenko ve Çehov'un Akademi'den istifasıyla sonuçlandı.

1899-1906 yılları arasında yaşadığı Petersburg'da, Marksizmi benimseyerek Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ni (RSDİP) destekledi. 1903'teki bölünmeden sonra Bolşeviklerin safına katıldı. Partiye resmen üye olmamakla birlikte önemli miktarlara ulaşan kazancının büyük bölümünü partiye veriyordu. Gorki 1905 Devrimi'nden kısa bir süre sonra tutuklandı –ki bu durum daha önce de birkaç kez başına gelmişti. Hapishanede, 1862 kolera salgını sırasında geçen, ancak güncel duruma eleştirel göndermeler yapan *Güneşin Çocukları* oyununu yazdı. Marie Curie, Auguste Rodin ve Anatole France tarafından da desteklenen Avrupa çapında bir kampanyanın ardından serbest bırakıldı.

Ertesi yıl ABD'ye gitti ve burada, "sosyalist gerçekçiliğin ilk eseri" sayılan *Ana* (1906) romanını yazdı. Oğluyla birlikte mücadele eden –Gorki'nin de şahsen tanıdığı– bir annenin hikâyesinden, yani gerçek yaşam olaylarından esinlenen ve bugüne dek her kuşaktan devrimciyi etkilemiş olan bu roman, en eylemli ve ilerici güç haline gelmekte olan Rus sosyalist hareketinin ilk ayrıntılı tasvirini veriyordu.

1906'dan 1913'e kadar Gorki, kısmen sağlık sorunları ve kısmen de Rusya'da giderek artan siyasi baskılar nedeniyle güney İtalya'daki Kapri adasında yaşadı. Orada, Bogdanov ve Lunaçarski ile birlikte, Proleter Kültürü (Proletkült) hareketinin temelini attıkları Parti Okulu'nu kurdu. Romanov hanedanlığının 300. yıldönümünde çıkarılan bir afla Rusya'ya geri döndü. Aynı yıl, Gorki'nin otobiyografik üçlemesinin ilk kitabı *Çocukluğum* (1913) yayınlandı. *Ekmeğimi Kazanırken* (1916) ve *Benim Üniversitelerim* (1923) ile tamamlanan üçleme, yazarın en başarılı ve içtenliğiyle en çok sevilen eserleri arasındadır.

Gorki'nin Bolşeviklerle olan ilişkisinin inişli çıkışlı olduğu, Lenin'le zaman zaman görüş ayrılıkları yaşadığı biliniyor. Rusya'nın 1. Dünya Savaşı'na katılmasına Bolşeviklerle birlikte karşı çıktıysa da 1917'de iktidara el koymalarını eleştirdi. *Yeni Hayat* gazetesinde Lenin'in baskıcı olduğunu düşündüğü yöntemlerini hedef alan yazılar yazdı. Gazetenin 1918'de Lenin'in emriyle kapatılmasından sonra, 1919'da bu kez Lenin hükümeti ile işbirliğine girdi. Devrimi izleyen yıllarda yazarların dayanışmasını sağlamak amacıyla Dünya Edebiyatı adlı kültür kurumunu oluşturdu. Kurumun amacı nitelikli çeviriler yaptırarak yabancı dillerde yazılmış yapıtları Rusçaya kazandırmaktı.*

1921'de tekrar Avrupa'ya dönen Gorki yedi yıl İtalya'nın Sorrento kentinde yaşadı. Tekstil işi yapan bir ailenin, 1861 Toprak Reformundan Ekim Devrimi'ne kadar olan yaşantısını anlattığı *Artamonovlar* (1925) romanını kaleme aldı. 1928'de Sovyetler Birliği'ne geri dönmesi için yapılan çağrıya uydu. Ülkesine geri dönüşü çok görkemli oldu. 60. yaşgünü resmî törenle kutlandı. 1934'te kurulan Sovyet Yazarlar Birliği'nin ilk başkanı seçildi. 18 Haziran 1936'da hayatını kaybetti.

Gorki yaşamının son günlerinde, 1925 yılında başladığı romanı *Klim Samgin'in Yaşamı*'nı tamamlamaya çalışıyordu. Sekiz yaşındayken hayata atılıp son nefesini verene dek hiç durmadan çalışıp üretti. Roman, öykü, tiyatro oyunu, edebiyat tarihi ve eleştiri alanında 1250 kadar eser verdi. En ağır işlerde çalışarak kıt kanaat geçinmeye çalışan, umutsuzluk içindeki kadın ve erkeklerin sesi oldu. Toplumun dışladığı "ayaktakımı" denen kesimle birlikte işçiler, bilinçli proleterler ve onlarla bağlaşıklık içindeki demokrat aydınlardan oluşan yeni toplumsal karakterleri edebiyata soktu.** Yaşamı ve yazdıklarıyla dünyanın en önemli edebî figürlerinden biri olmayı bugün de sürdürüyor.

---

* *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 542-543.

** Gennadiy N. Pospelov. *Edebiyat Bilimi I*, çev. Yılmaz Onay, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1984, s. 119.

MAVİ BİR YAŞAM

KONSTANTİN Mironov pencerenin önüne oturmuş, bir şey düşünmemeye çalışarak sokağa bakıyordu.

Rüzgâr, koyun postunu andıran duman rengi bulutları önüne katıp gökyüzünü tertemiz süpürmüş, toprak yoldaki tozları dantel desenleri gibi üst üste yığmış, sonra dinmiş, sanki kendisi de tozların içine gömülüp yok olmuştu. Serçeler havalandı; minik toplar gibi sıçrayarak, gürültüyle ve telaşla kesik bir horoz kafasının tüylerini didiklemeye koyuldular; tek gözlü kara kedi, Rozanov'ların avlu kapısının altındaki aralıktan sürünerek çıktı, yere uzandı, gözünü avına dikti, zıpladı, ama serçeleri elinden kaçırınca yumuşak patisiyle horoz kafasına dokundu, onu dişlerinin arasına aldı, silkeledi, kuyruğunu iyice gerip uzatarak, hiç acele etmeden ganimetini avlu kapısının altından içeri taşıdı.

Saygıdeğer İvan İvanoviç Rozanov, önüne kattığı boz tüylü keçiyi sopayla dürtükleyerek sert adımlarla yürüyor, kentteyse ayin çanları çalıyordu. Rozanov kasketini çıkarttı, Tanrının bu emir kulu, kel kafasını gözler önüne serip serin, mavi gökyüzüne takdirle baktı; keçi de ayağını tozların içine iyice batırıp sakalını sallayarak durdu.

'Paris'te olsa bu olmaz işte' diye aklından geçirdi Mironov. 'Paris'te sokaklarda keçi gütmeye izin vermezler. Pencerelerin altına horoz kafaları da atmazlar orada.'

Aşağıda, uzakta, kalaydan bir şeridi andıran nehrin ötesinde, votka imalathanesinin kızıl bina yığınının ve

ruh hastalarının kaldıkları evlerin oluşturduğu gri lekelerin ardında, şişmiş, ışıksız, portakal renkli bir güneş kum tepelerine ve dalları salkım saçak karaardıç çalılarına doğru iniyor, ayna gibi tıraş edilmiş bir kafayı andırarak ruh hastalarının ellerinden kayıyor, gizleniyordu. Bu durum her akşam yineleniyor, defalarca okunmuş bir kitap sayfası gibi belleğe iyice yapışarak bıkkınlık veriyordu.

Mironov, düşünmemek için demiryolu haritasındaki küçük siyah daireleri, inci tanesi rengindeki gökyüzüne tek tek yerleştirdi: Moskova-Riga-Berlin-Köln-Paris. Ancak bugün bu küçük daireler için gökyüzünde yeterince yer yoktu, beş tanenin sonuncusunu ya güneşin çok yakınına ya da tam merkezine koymak gerekiyordu, o zaman da Paris noktası ne yazık ki görünmüyordu. Oysa gökyüzüne bu noktayı koymak son derece gerekliydi: Hayal gücü bu noktaya dayanarak her zamanki gibi, org sesleriyle dolu bir mavi kenti, neşeli insanlar ve olağanüstü serüvenler kentini, içinde hiçbir anlaşılmaz şey gizlemeksizin yaşamın basit ve kolay bir biçimde akıp gittiği, Rokambol gibi kötü yürekli birinin bile ömrü boyunca kötülük yapacak güçte olmadığı bir kenti yaratabilirdi. Orada kambur Kuasimodo bile insanüstü bir büyüleyiciliğe sahipti, "Üç Silahşörler" orada yaşamışlardı, esrarengiz "Kümes Şövalyesi" ve "Anna Avstriyskaya'nın Üç Sevgilisi"nden biri olan korkusuz D'Arvil de orada faaliyet göstermişti. Buradaysa...

Nehir kıyısında iki ses, uzayıp giden bir şarkıyla güneşi uğurluyordu. Şarkı, kiliselerin ayin habercisi bakır çan uğultularıyla hoş bir biçimde kaynaşıyordu; arabacı Artamon'un uluyan kalın sesi, aradaki uzaklık nedeniyle hafifleyerek çan sesi gibi yumuşak bir uğultu yaratıyor-

du. Kuru bir rüzgâr sabahtan başlayarak gün boyunca tozu dumana katmış, ıslık çalıp durmuştu. Şimdiyse çan sesleri ve bu şarkı, havayı tatlı seslerle doldurup sanki yeryüzünde ve insanların içinde dingin, ezgili bir düzeni nihai olarak kurmak istiyordu.

Fakat bir cumartesi akşamının bu müzikli sessizliği Mironov'u rahatlatamamıştı. Mironov'un içindeki her şey paramparça, karmakarışık olmuştu. Telaşlı belleği, onu ağır, rengârenk bir kargaşanın altında ezerek geçmişten manzaralar sergiliyordu.

Böylesi bir bellek çalkantısını ve bu derece ağır bir düşünme gereksinmesini ilk kez görüyordu; hatta bu durum onu korkutuyordu, akşamın mavimsi loşluğu içinde kendisini anımsamaya ve düşünmeye zorlayan birini göreceğini sanarak kaçıncı defadır odanın köşelerine göz gezdiriyordu.

Garipti, gözlerini yumduğu zaman karanlık titremeye başlıyor, karanlığın içinde, karanlığın her bir noktasında küçük kasırgalar kopuyor, bu kasırgalar, kâh sudaki halkalar gibi yatay biçimde yayılarak, kâh siyah toz sütunları halinde dönerek sonsuz karanlıkları sessiz bir kaynaşmaya dönüştürüyor, karanlık sızıyor, düşüncelerle buğulanıyor, bu düşünceler, iç karartıcı "Hayatımı nasıl geçireceğim?" sözcüklerinin usanç verici karaltıları halinde somutlaşıyordu.

Babası, et, balık veya sütten söz ederken "düşünmeye başlamışlar" derse bu, et ya da balık bozulmaya, sütse ekşimeye başlamış anlamına gelirdi.

Babasının ölümünden kısa bir süre önce annesi ona:

"Düşünsene biraz salak, yakında gebereceksin!" diye bağırmıştı.

Babası gülerek şu yanıtı vermişti:

"Düşünmek ne demek, sen bilir misin ki? Düşünmek toz almak demektir. İşte sen de elinde bir bez, düşüncelerin tozunu alıyorsun, bez temizken kirleniyor. Seninle ben yeterince düşünmüşüzdür, Lidiya..."

Evdeki her şeyin temizliğini kıskançlıkla takip eden annesi öfkelenir, babasına çatarak bağırmaya başlardı:

"Demek öyle, demek ben kirli bir bezim, ha? Demek evim kirli, öyle mi?"

Mironov'un, elini yüzünü yıkamak için mutfağa inerken annesinin koca gövdesini yerde gördüğü o sabahtan sonraki on üç gün yavaş geçmişti: Annesi kaykılmış, omzunu sobaya yaslayarak, eliyle de döşemeye dayanarak oturmuş, fal taşı gibi açtığı gözleriyle korku içinde köşeye bakarak böğürür gibi sesler çıkarıyordu. Hâlâ sarhoş olduğunu düşünerek annesini kaldırmak için eğildiğinde annesi elini yerden güçlükle çektikten sonra havada sallamış, sonra at gibi horlayarak onun ayaklarının dibine yığılmıştı. Dört gün daha horuldamaya, böğürmeye devam etmiş, sürekli olarak birini kendisinden uzaklaştırır gibi sağ elini havada sallamış, beşinci günse güçlükle yataktan inmiş, yatak odasının köşesine kadar sürünerek gitmiş ve orada kesik kesik bağırtılarla can vermişti.

Bir hafta boyunca evde sabahtan akşama dek yabancı insanlar oraya buraya koşuşturup durmuşlardı. Ufak tefek, kambur ve alıngan hemşire burnunu çekerek bütün odalarda dolaşıyor, şişman doktor bağırıp çağırıyor ve durmadan sigara içiyor, kızıl-sarı sakallı, eflatun cüppeli papaz Boris bacaklarını ayırmış oturuyordu. Hepsi de Mironov'a soru soruyorlardı, ama sokak sakinlerinden

hiçbirinin sevmediği marangoz Kallistrat, sırnaşık bir şekilde ağzından laf almaya çalışıyordu:

"E, can sıkıcı öksüz ne yapmayı düşünüyorsun bakalım?"

Paris'te bir insanın ölümü ve bu ölümü izleyen her şey çok daha basit, çok daha anlaşılır, daha ilginçtir ve ne böyle lüzumsuz ne de bu kadar korkunçtur. Orada bir kadın ölünce yabancılar bakmaya gelmezler, elbette ki, orada marangoz Kallistrat gibi biri de olamaz.

Annesinin cenaze töreninin olduğu gün Kallistrat, bir çömlek dolusu ekşi kremayı sokağa çıkartmış, boya fırçasını kremaya batırarak bahçesinin çitini boyamaya başlamıştı. Niçin? Sarhoş değildi ve bu sersemce işi son derece ciddi bir tavırla yapıyordu. Ne yaptığını sorduklarında ise sakin sakin şöyle demişti:

"Çiti boyuyorum."

"Kremayla mı?"

"Evde boya kalmamış."

Güneşten rengi atmış gri tahtaları on dakika kadar hiçbir şey söylemeden bir gayret boyamıştı. Otuz kadar yetişkinle birçok çocuk da onun çalışmasını izlemiş, sonra saygıdeğer İvan İvanoviç Rozanov yaklaşmış, bir tekme atarak çömleği kırmıştı.

...Doktor, annesinin güçlü kuvvetli gövdesini muayene ederken incitici, yakışık almayacak bir ifadeyle:

"İçip içip sarhoş olmasaydı kırk yıl daha yaşardı," demişti.

Mironov, bu sözlerin kendisine kaba gelmesine karşın şayet annesi kırk yıl daha yaşasaydı, annesinin öldüğü yıl kendisinin elli dokuz yaşını doldurmuş olacağını

hemencecik kafasından hesaplayıverdiğini anımsadı. Üstelik annesi, büyük olasılıkla hayatı boyunca ona:

"Salak! Tıpkı babası," diye bağırıp duracaktı.

Daha sabahın köründe yarı sarhoş olan, iri gözlü, yaygaracı annesi elinde toz bezi, ayaklarını yere ağır ağır vurarak odalarda dolaşır, sinekleri öldürür, toz alır, havayı sevdiği mezeler olan soğan turşusu ve baharatlı elma kokusuyla doldururdu. Bir de babasına küfrederdi.

Her zaman babasına küfrederdi, özellikle de bayramlarda, babası, uzun, köşeli kemiklerinin üstüne topograf üniformasını geçirip bilardo oynamak üzere kente gittiği zamanlar. Bu oyunun ustası olarak nam salmıştı, genellikle her konuda, yani lafta da işte de olağanüstü bir insandı babası.

Uzun, ama seyrek bıyıklarıyla, alt dudağının altındaki bir tutam koyu renk sakalla kupkuru bir karaltı Mironov'un önünde dikiliyordu; babası öksürüyor, pembe ve kırmızı bir balgam tükürüyor, neşeyle parlayan koyu renk gözünü kırparak Kostya'ya Türkmenlerle, General Skobelev'le, Kafkasya'yla, Hiva ve Buhara'yla ilgili harika öyküler anlatıyordu. Bu öyküler onu bir kuş kadar hafif biri, dünyayı yaya olarak dolaşmış gamsız biri olarak resmediyordu. Sol gözünün altında buruşuklar içinde kırmızı bir çukur vardı. Bu çukur gözkapağını gerdiriyor ve gözü, bu çukura dikkatle bakıyormuş gibi görünüyordu. Babası bunun bir Türkmen'in elinden çıkma yaranın izi olduğunu söylerdi.

Annesinin küfürlerine asla karşılık vermez, hatta onunla çok ender olarak tartışırdı, ama bazı özel, alaycı sözlerle onu hep kızdırırdı. Annesi sık sık:

"Kes artık Mitka!" diye bağırırdı. "Görürsün, Tanrı bu aptallıklarının cezasını verecek..."

"Tanrı aptallıkları cezalandırmaz, o aptalları sever," diye karşı çıkardı babası.

Babasının sözleri, belleğine tıpkı elinin derisine yapışan balık pulları gibi hiç fark edilmeden sımsıkı yapışarak Kostya'yı da rahatsız ederdi. Birinin kırık kemanını yapıştırırken kemanın içinden yuvarlak, kısa bir çubuk çıkartmış ve:

"Bu parçaya ruh derler," demişti. "İşte Lidiya, senin içine de şeytan böyle bir çubuk koymuş..."

"Yalan atma," diye bağırırdı annesi, "benim ruhumu Tanrı vermiş..."

İsim gününde, annesi pek şatafatlı giyinmiş, ciddi bir edayla kiliseden döndüğünde babası ona elbiselik kaşmir kumaş armağan etmiş, armağanın içinden ayrıca "Günahkârın Ölümü" adlı iğrenç, yeşil bir tablo çıkmıştı. Tabloda dişlerini gösteren, ateşten dilini dışarı çıkartmış yeşil bir şeytan, can çekişen birinin ayaklarının dibinde dikiliyordu.

Bu, annesini önce güldürmüş olsa bile sonradan kalbini kırmıştı. Öğle yemeğinde iyice kafayı çektikten sonra birden hıçkıra hıçkıra ağlamaya ve babaya:

"Başımın derdi!" diye söylenmeye başlamıştı.

Sakin geçen ender saatlerde annesi, babasını "sihirbaz" olarak adlandırırdı, çünkü babası, "Sürgüler" kadrilini, "Anacığım, Cancağızım" şarkısını ve "Tanrımız Ne Şanlıdır" ilahisini çalan bir müzik kutusu yapmıştı. Annesi bu kutuyu sarhoşken kırmış, ayaklarının altına alıp çiğnemişti. Kostya parçaları toplamış, tavan ara-

sına saklamış ve babasının mucizevi bir güçle neşeli, hüzünlü, coşkulu şarkılar söyletebildiği bu hayret verici ahşap ve metal karışımını onarması için babasına uzun süre dil dökmüştü. Babası:

"Bırak şu saçma kutuyu!" demişti.

Sonra derin derin iç çekip düşünceli bir şekilde Kostya'nın kulağıyla oynayarak eklemişti:

"Ya yine içip içip yaptığım şeyi kırarsa!"

Eğlenceli ufak tefek işleri severdi, kıl testereyle fotoğraf çerçeveleri keser, armonikaları onarır, kırık kemanları yapıştırır ve çalışırken de hep neşeyle mırıldanırdı:

Yedi metelik,
Yedi metelik,
Ne yapalım yedi meteliği?

Babasının yaptığı ve Kostya'nın özenle sakladığı en güzel şey, Kostya lise ikinci sınıfa geçtiğinde armağan ettiği bir yerküreydi. Sıradan bir yerküreydi, ama babası bu yerkürenin altta kalan yarıküresinin içine çay bardaklarını yıkamak için kullanılan cinsten bakır bir tas yerleştirmiş, üzerindeki okyanusları, kıtaları, adaları asitle kazıyarak belirlemiş, bunları ustaca boyamış, tasın bakırına çelik firketeler çakmış ve bir sehpanın üstüne çelik bir tarak lehimlemiş, böylece bu çelik tarak yerkürenin alt kısmını çepeçevre sarmıştı.

Kostya yerküreyi ekseni etrafında döndürdüğü zaman tarak, şu neşeli şarkıyı çabuk çabuk tıngırdatmaya başlıyordu:

İskete, iskete, neredeydin sen?

Bu, annesinin bile hoşuna gitmişti; sarhoş hırıltılarla gülerek küreyi uzun uzun ekseni etrafında döndürüyordu. Ancak tıngırdayan bu mavimsi küre kedinin hoşuna gitmemişti. Kedi tıslayıp kaçmıştı. Kostya, canı sıkıldığı zamanlar kürenin bu eğlenceli, madenî müziğiyle kediyi kızdırmaya bayılırdı.

Babası neşeli bir adamdı, şaka yapmayı severdi. Ancak onun şakalarını hatırlamak bırakın insanı neşelendirmeyi tatsızdı da.

Babası, hayatının son yılında, annesinin ibadet için bir manastıra gittiği sırada evin bütün kapılarına uçlarında lastik toplar olan tahta düdükler yapmıştı; kapıyı açıyorsun düdük tiz bir sesle ötüyor, kapatıyorsun yine ötüyor. Annesi eve döndüğü zaman müthiş sinirlenmişti buna.

"Şeytan herif, sen benimle dalga geçiyorsun!" diye bağırmaya başlamıştı. Kıpkırmızı olmuş, ıslak ve kirli toz bezini babasının suratına indirdikten sonra bütün düdükleri kırmıştı.

Babası tuhaf bir şekilde sıçrayarak bahçeye kaçmış, ıhlamur ağacının altına, otların üzerine yatmış, gülmüş, sonra da rahat bir uykuya dalmıştı. Mironov, babasıyla yan yana otururken onun sayıklamayı andıran fısıltısını dinlemenin ne kadar korkunç, ne kadar sevilen bir şey olduğunu, ama aynı zamanda anlaşılamayan bir adamın sivri elmacık kemikli, gri yüzüne bakmanın da nasıl acı verici bir şey olduğunu anımsadı. O saat babasına duyduğu sevginin üstüne hüzünlü bir gölge düştü, onun yaşamıyla ilgili olarak anlattığı bütün neşeli şeylere karşı bir güvensizlik duygusu belirdi.

İşte tam o sırada insanın ruhunu biçimlendiren, ebediyen akılda kalacak izlenimlerden birine tanık oldu: Bol çiçekli ıhlamur ağacının sık yaprakları arasında arılar vızıldıyordu. Bu ardı arkası kesilmeyen vızıltı, sıcak bir günün zaten az olan diğer bütün seslerini yutarak gökyüzünün mavi boşluğuna çıkıyor, orada harika bir şarkıya dönüşüyordu.

Şaşkına dönmüş olan Mironov uzun zaman, hatta gözleri acıyana dek göğe baktı ve sonunda orada ışıksız karanlık bir yıldız gibi titremekte olan bir noktayı yakalayınca şarkı söyleyenin bir tarlakuşu olduğunu tahmin etti. O günden sonra seslerle düşünme, düşündüğü her şeyi sözsüz bir şarkıyla yineleme gereksinimi doğmuştu Mironov'da.

Fakat son on üç gündür düşüncelerini imgesiz seslerle bastırma yeteneğini yitirmişti, anıların rengârenk tozu beynine hücum etmişti. Babasının boğuk sesi, hep sarhoş ya da öfkeli olan annesinin anlamsız seslenişleri belleğinde çınlıyordu. Annesinin serzenişleri ve yakınmaları, onun ikinci kez evlenmiş olduğunu, ilk kocasının ise babasının amiri olduğunu ve bu adamın babasını tabancayla vurduğunu anlamasını sağlamıştı.

"Başımın derdi, keşke seni öldürseydi!" diye bağırırdı annesi, babasına.

Mironov, annesiyle babasının yaşamında karanlık ve tehlikeli, bilmek istemediği, düşünmekten korktuğu, belki de suç olabilecek bir şey bulunduğunu hissediyordu, ama işte bu şey, onun hayal gücünü gün geçtikçe daha ısrarlı bir biçimde rahatsız ediyordu; bu durum, kitap okumaya başlayana dek sürdü. Kitaplar ona başka, daha ilginç, daha kolay anlaşılabilecek sırlar olduğunu, farklı, kolay, bayram

gibi bir yaşamın varlığını anlatıyordu. Utangaç ve beceriksiz biri olduğu için arkadaşı yoktu; kolayca üşütüyor, sık sık hastalanıyordu. Bu da onun bol bol kitap okumasına neden oluyordu ve harika Paris kenti, masmavi bir hayranlık dumanı içinde karşısına çıkıyordu.

Babası ilkbaharda, elmaların etrafına hendek açarken ölmüştü. Mironov annesinin, cesedin üstüne eğilerek dehşet içinde:

"İşte Mitya, gördün mü... Ben demiştim..." diye mırıldandığını anımsadı.

Sarhoş bir anneyle geçirdiği dört yıllık zor ve utanç verici yaşam Mironov'u daha da içine kapanık yapmıştı. Balık tutmayı, kuşların ötüşünü, otların, yaprakların hışırtısını, rüzgârın tuhaf fısıltılarını dinleyerek tek başına kırda, ormanda dolaşmayı seviyordu. En çok da bayramlarda askerî bandonun müziğini uzaktan dinlemek hoşuna gidiyordu; askerlerin yanaklarını şişire şişire müzik yaptıklarını yakından gördüğünde bu müzik insana keyif vermiyor, içini rahatlatmıyordu. Bazen yanına Fransızca dilbilgisi kitabını alır, sözcükleri tane tane, aklında tutmaya çalışarak okurdu, ancak belleği bu sözcükleri zapt edemiyor ve anlaşılır bir konuşma oluşturamadan eriyip gidiyor; sözcükler, güzel seslerin olağanüstü birleşimi haline, mavi bir müzik haline dönüşüyorlardı.

Liza Rozanova, mavi bir elbiseyle gördüğü Paskalya'nın ilk gününde Mironov'un hoşuna gitmişti; kız kiliseden geliyordu, çanların sesi onu uğurluyor, bayram güneşi cömert ışığıyla ortalığı pırıl pırıl aydınlatıyordu. Ufak tefek, düzgün endamlı, aynı zamanda olağanüstü bir çiçek kadar görkemli olan genç kız, tepeden tırnağa maviler içindeydi, çorapları bile maviydi.

Kız, Mironov'un evinin karşısında oturuyordu. Mironov onu sık sık görüyordu. Ancak kızın incecik vücudu, yusyuvarlak gözlü, kapristen ya da hastalıktan kıvrılmış solgun dudaklı, sivri burunlu, kuşa benzer suratı, velhasıl kızın hiçbir yanı Mironov'un yüreğini ve hayal gücünü etkilemiyordu, hatta bu kız ona kendisi kadar çirkinmiş gibi geliyordu. Ayrıca Liza'nın pis kokulu keçi sütü içerek iyileşmeye çalıştığını da biliyordu. Fakat o Paskalya günü hem sevinmiş hem de şaşırmıştı: Nasıl olmuştu da Liza'nın güzel olduğunu daha önce ayırt edememişti? O günden sonra da onu şarkılı mavi yaşam hayalinin ortağı yaptı. Liza onun için anlaşılmaz ve ürkütücü şeylerin gürültülü akıntısı içinde bir saman çöpü olmuştu.

Onunla tanışmaya cesaret edemiyordu. Ancak işten dönerken Rozanov'ların evinin yanından adımlarını yavaşlatarak geçiyordu. Yemeğini yedikten sonra kitabını alıp pencerenin önüne oturuyor, genç kız sokağa çıkacak mı diye gözlüyordu. Arada bir çıkıyordu ve incecik ayaklarını hızlı hızlı yere vurarak nehre, babasının yanına, kereste deposuna doğru gidiyordu; sanki ilk gördüğü kapıya girip saklanıverecekmiş gibi çitlere yakın yürüyordu. Ucuna mavi bir kurdele bağladığı koyu renk kısa saç örgüsü daracık sırtında sallanıyordu. Mironov'a öyle geliyordu ki, bu kız da tıpkı kendisi gibi insanları sevmiyor, onlardan çekiniyordu. Bu durum, Mironov'u kıza daha da yakınlaştırıyordu.

Arkasından bakarak kızı uğurladıktan sonra aynaya yaklaşıyor ve kalbi kırık, kederli bir halde aynanın içindeki, geniş burun kökünün birbirinden ayırdığı hareketsiz, koyu renk gözlerine bakıyordu. Sol gözü birazcık şaşıydı, sanki balmumundan yapılmış gibi görünen sivri

kulağına şöyle bir göz atıyordu; sarı burnu, siyah tüylerle koyulaşmış üst dudağının üstüne şekilsiz bir yumru halinde iniyordu, koyu renk, sert saçları tepesinde asi kıvrımlar oluşturuyordu. Sanki her şeyi farklı yönlere doğru büyüyor, verimsiz toprakta dikili bir ağacın kökleri gibi oraya buraya yayılıyordu; elleri haddinden fazla uzundu, parmakları göze çirkin görünecek kadar inceydi, ağzı büyüktü, dişleri öyle eğri büğrüydü ki, gülümsemek bile istemezdi.

Genellikle aynaya bakmayı sevmezdi. Uzun süre bakarsa gözlerinin karardığını, aynadaki yansısının yavaş yavaş kaybolduğunu, yansısıyla birlikte belki kendisinin de kaybolabileceğini fark etmişti.

Annesinin ölümünden birkaç gün önce kendisi için de hiç beklenmedik bir şekilde:

"Anneciğim, Liza Rozanova'yı bana istesen..." demişti.

Dedikten sonra da korkmuş, durup dururken, hem de ayıp kaçacak şekilde sırrını ele verdiğini hissederek kıpkırmızı olmuştu. Fakat o gün annesi ayıktı ve ayıkken hep yaptığı gibi suskundu, az konuşuyordu. Oğluna bakmadan çayına krema koyarken:

"Salak!" dedi.

Ancak üç dakika kadar sonra derin bir soluk alıp kıpkırmızı suratının terini silerek ekledi:

"Senden de ne koca olur ya! Koca dediğin nah işte böyle olmalı!"

Şiş parmaklarını kocaman, kırmızı bir yumruk halinde sımsıkı sıkarak havada salladı.

Annesini anımsamak ona çok ağır geliyordu; onu ne kadar çok düşünürse bu kaba saba, vücudundaki yağlar yüzünden zor soluk alan, iri, bulanık gözlü kadın ona

o kadar korkunç ve yabancı geliyordu; sanki düşünürken annesinin üstündeki tozları gerçekten alıyor ve bu yüzden annesi daha anlaşılmaz, daha korkunç oluyordu. Derinlemesine düşünüp anlamaya çalıştığı her şey önünde aynı tatsızlıkla açığa çıkıyordu.

Mironov kafasını salladı, çevresine bakındı. Odadaki mavi loşluk daha da koyulaşmış, daha ılıklaşmıştı. Nehrin ötesinde, pembemsi gökyüzünde akşam yıldızı pırıl pırıl parlıyordu.

Sokaktan mobilyalar, şilteler, küçük çiçek fıçıları yüklü bir araba geçiyordu; palmiye fıçısının yanında, gri denklerin üstünde, kırmızı bluzlu, beyaz etekli bir genç kız oturuyordu. Kızın dizlerinin üstünde, bir kafes ve kafesin içinde karatavuğa benzer siyah bir kuş vardı. Arabanın altından tozların içine rengârenk oyun küpleri düşüyordu; kalın bacaklı, ağır atın yanından dizginleri sallayarak bir ihtiyarcık koşuyor ve başını kaldırıp kısık sesiyle kıza bağırıyordu:

"Nereye gideceksin? Kime söyleyeceksin?"

Mironov, içinden adama "aptal ihtiyar" diye sövdü.

İşte kereste deposunun arabacısı, tıknaz, bir ayı kadar ağır Artamon geliyor; bu adamın gözlerini bile örtecek kadar kıllı olan suratı, tavşan dudağı yüzünden sakat gibi görünür. Tavşan dudak ağzına üçgen biçimi vermiş, yırtıcı hayvanlarınkini andıran geniş, sarı dişlerini açıkta bırakmıştır; Artamon'un yanı sıra ince, düzgün vücutlu marangoz Kallistrat hafif adımlarla yürüyor. Kallistrat'ın ayakları çıplak, önüne aşı boyası ve tutkal lekeleri içinde bir önlük bağlamış, açık renk kıvırcık saçlı kafasına taç gibi koyu renk bir deri bant takmış; kanca burnunun altında altın sarısı bıyıkları parlıyor. Bakır

rengi küçük sakalını parmağına dolayarak Mironov'dan yana bakıyor ve çınlayan sesiyle:

"Sıkıntı," diyor.

"Dokunma, bırak sıkılsın," diyen Artamon'un kaba, böğüren sesi duyuluyor. Tembel tembel kaldırıp indirdikleri ayaklarıyla tozları havalandırarak yavaş adımlarla yürüyorlar, tozlar arkalarında kırmızımsı bir bulut halinde yükseliyor. Bütün sokak, arabacının insanüstü gücüne hayrandır ve marangozun garip şakalarından çekindiği gibi ondan da korkar.

Mironov gözlerini sımsıkı yumuyor; insanın gözleri kapalı olursa başkaları tarafından görülmeyeceğini düşünür bazen.

Günler, gecenin karanlık kuyularından hızla atlayarak geçiyordu; geceler sıcak ve uykusuzdu. Mironov kısa süreliğine uykuya daldığında garip bir düş görüyordu: Çok sayıda ateşin aydınlattığı geniş bir yolda hepsi aynı tip, sayısız bakır cezve yürüyor; hepsinin uzun ayakları ve örümceğe benzer bir yanları var; küçük, kambur bir yaratık sokağa çiviler çakıyor, birbiri ardına o kadar çok çivi çakıyor ki, toprak demirden pullarla kaplıymış gibi görünüyor; nehirde kocaman bir balık ayın yansısını yutarak yüzüyor; karanlık gökyüzünde ay zıplıyor, bir saat sarkacı gibi sallanıyor; anlamsızlıklarıyla kaygı uyandıran daha pek çok şey görüyordu düşünde.

Mironov, annesinin ağır ayak seslerini, hırıltılı, kaba bağırtılarını duymaksızın yaşıyordu, odalardaki mide bulandırıcı votka kokusu, baharatlı elma ve soğan turşusu kokuları çıkmıştı; kupkuru bir ihtiyarcık olan ahçı Pavlovna kedi gibi sessiz hareket ediyordu, çok az konu-

şan bir kadındı ve ıslık çalar gibi soluk alıyordu. Fakat yine de bu sessizlik içinde yaşamak rahatsız edici bir şeydi, bütün eşyalar, fotoğraflar, ikonalar sessizdi, ama sert sert soruyorlardı:

"E, ne yapacaksın bakalım?"

Mironov sokak sakinlerinin de kendisine aynı sert bakışlarla baktığını, hepsinin bir şey beklediğini fark etmişti, bu insanların sırnaşık bakışları altında eziliyordu.

Pazar günü güneş batarken, bir buzkıran tarafından yarı yarıya batırılmış olan bir mavnanın üstüne oturmuş, askerî bandonun bakır borularının uzaktan gelen sesine kulak vererek tatlı su levreği avlıyordu; müzik ve maviye çalan suyun ağır hareketleri onda çok istediği düşünmeme ortamını yaratmıştı, ılık ses dalgaları tatlı tatlı toprağın üstünde yükseliyordu. Dikkatli dinlenecek olursa nehrin akışı da yumuşak, kalın bir ses veriyor, bütün öteki sesler bu sesin etkisiyle siliniyordu, ama tümüyle değil de bir buzlu camın arkasından görünüyormuş gibi geliyordu bu sesler. Mironov, yaklaşan kayığı fark etmemişti.

"Balık iyi mi?"

İrkildi, sudan bir avuç balçık kaptı, oltasına şişman bir levrek takılmıştı.

"Gördünüz mü, size şans getirdik!"

"Evet."

"Çok yakaladınız mı?"

"Üç tane. Bu üçüncüsü."

Liza Rozanova, leylak rengi elbisesi, saç örgüsünün ucunda mavi kurdelesiyle kayığın kıç tarafındaydı, küreklerin başında ise Liza'nın siyah saçlı, şişman arkadaşı

Klavdiya, sırtında pembe bluzu ve mavi eteğiyle oturuyordu; kız kayığın akıntıya kapılmasına izin vermemek için kürekleri hafif hafif hareket ettiriyordu. Liza gülümsedi. Mironov da gülümsemek istedi, ama dişlerini anımsayıp dudaklarını sımsıkı kapattı.

"Gidelim," dedi Liza.

Arkadaşı kürekleri suyun içine iyice indirdi, bütün vücuduyla arkaya doğru gerildi, küreğin biri elinden kurtuldu, balıkçının ayaklarına su sıçradı.

"Ah, affedersiniz!"

Liza gülmeye başladı, Mironov ayakkabılarının ve pantolonunun üstündeki suları silkelemek için şaşkınlık içinde ayaklarını sallıyordu. Bir yandan da:

'Başka biri olsa kızla konuşurdu... bense... Belki de beni mahsus ıslatmışlardır, şaka olsun diye, tanışmak için...' diye düşünüyordu.

Kayık kuvvetli itişlerle akıntı yönünde ilerlemeye başladı, kürekler alay eder gibi sesler çıkararak gıcırdıyordu. Mironov, kovadaki suyu, balıkları nehre boca etti, oltalarını topladı, kamburunu çıkarıp yere bakarak ve kendisine acıyarak evin yolunu tuttu. Eve yaklaşırken evin cephesinin ve kapısının kahverengi boyasının, yeşil panjurların renginin attığını, boyaların kabardığını, soyulduğunu fark etti.

'Yeniden boyatmalı' diye geçirdi içinden.

Çarşamba günü sabah erkenden kibirli, sivri dilli, dazlak bir ihtiyar, demir bir kazağı ile boyaları kazımaya başlamıştı. Renk renk boyalara bulanmış, kalkık burunlu genç bir çocuk da ona yardım ediyordu; ihtiyar çalışırken güzel, yumuşak sesiyle şarkı söylüyordu:

Gitti, benimle vedalaşmadan...
Başkasını sevdi.

Delikanlı da tiz sesiyle şarkıya katılıyordu. Demirin gıcırtısı ve şarkı sesiyle uyanmış olan Mironov yatağında yatıyor, düşünüyordu:

'Ne aptalca. Aşk şarkısı söylemek için birinin yaşı geç, öbürününkiyse erken. Hem boyacılar çalışırken neden hep şarkı söyler sanki?'

Birkaç gün sonra, ihtiyar boyacı, evin orası burası macunlu, çiçek hastalığına yakalanmış gibi görünen, alaca bulaca cephesini mavi boyayla boyamaya başladığı sırada saygıdeğer İvan İvanoviç Rozanov, sokağın ortasında heykel gibi dikilmiş, bağırıyordu:

"Hey sen, nasıl boyuyorsun öyle?"

"Nasıl emredildiyse öyle boyuyorum," diye saygısız bir yanıt verdi boyacı.

"Niye mavi?"

"Öyle dediler."

"Sokağın görünüşünü berbat edecek!"

"Beni ilgilendirmez."

"Ne aptallık!"

"O da benim aptallığım değil."

Pencerelerin önündeki çiçeklere su vermekte olan Mironov bu konuşmaları duyuyordu, canı sıkıldı, kaygılandı:

'Mavi bir ev neden çirkin ve aptalca olsun ki? Kızını istediğimde Rozanov belki de beni geri çevirecek.'

Telaşla sokağa fırladı, güneşten ve yağmurdan rengi atmış küçük evlere baktı. Evlerin aralarında gri çitler vardı. Aksöğütlerin tozlu yeşilliğinin gölgesi düşüyor-

du. Bu ağaçlar birinde yedi, diğerinde on olmak üzere iki sıra dizilmiş dilenciler gibi nehre doğru iniyordu, yedisinin ortasında Rozanov'un tek katlı, güzel tuğla evi vardı, evin dört penceresi tatsız tatsız sokağa bakıyordu. Mironov'un evinin çatı üçgeni boyanmıştı, ipek kumaşla kaplanmış gibi görünüyor, güneşte yağ sürülmüş gibi parlıyor, huzur verici mavi rengiyle göz okşuyordu.

Azametli bir şekilde işaret parmağıyla kasketinin siperine dokunan Rozanov:

"Kullanışlı bir renk değil," dedi.

"Güzel renk."

"Pahalı da."

"Dayanıklı."

"Bilmem artık."

"Boyacı dayanıklı diyor."

"Boyacıların hepsi yalan söyler," diye sert bir açıklama yaptı Rozanov. Sonra ciddi suratını ve gümüş renkli geniş sakalını lütfedercesine güneşe vererek ağırbaşlı ve dimdik uzaklaştı. Mironov ona boyacıların neden yalan söylediklerini soracak vakit bulamamıştı. Eve gitti, kitabını aldı, pencerenin önüne oturdu. O anda da Rozanov, elinde uzun saplı bir süpürgeyle tekrar sokakta göründü, evinin pencerelerinin altındaki tozu toprağı sokağın ortasına doğru süpürmeye koyuldu. Boyacı:

"Hey beyefendi!" diye bağırdı. "Durup dururken toz kaldırıyorsun, yaptığım işi bozacaksın."

Rozanov yanıt vermeksizin tozutmaya devam etti. Mironov bunu kasten, inat olsun diye yaptığını anlamıştı. Canı sıkıldı, bahçeye çıktı, bahçede yaşlı elma ağacının altındaki otların üstüne oturdu.

'Kızını bana vermeyecek. Ne diye evi boyatmaya kalkıştım sanki?'

Sokakta boyacının Rozanov'la karşılıklı küfürler savurduğunu duyuyordu, boyacıya engel olmak gerekiyordu, ama birbirlerinin hayatına böyle garip bir şekilde engel olan insanlar hakkındaki can sıkıcı, gri düşünceler bütün gücünü alıp götürmüştü. Mironov akşam yemeğine dek bahçede oturdu.

Boğucu ve sessiz gece boyunca gözüne uyku girmedi. Ay ışığı insanı kızdıracak kadar parlaktı, köpekler havlıyor, uluyordu. Yerde, döşemenin üstünde sarımsı bir kare vardı ve bu karenin içine pencere çerçevesinin gölgesi düşmüştü. Bu ışık lekesinin içinde birden üç koyu şerit daha belirdi, sonra bu lekeyi bir insan gölgesi kapladı, sanki omzunda merdiveniyle bir fener bekçisi havada yüzüyordu. İşte tahtanın hışırtısı ve gıcırtısı açık açık duyuluyordu. Mironov, çarşafı üstünden attı, gözünü pencereye dikerek yatağın üstünde oturdu, pencerenin önünde herhalde boyacının unuttuğu merdiven duruyordu ve biri bu merdiveni alıp götürmek niyetindeydi. Mironov yerinden fırladı, pencereyi dikkatle açtı, yukarı baktı, merdivenin tepesine biri yaslanmıştı, adamın ayakları çıplaktı; o zaman Mironov, biraz korkuyla, ama daha da çok şaşkınlıkla hiç ses çıkarmadan pencereden kayarak sokağa indi.

Merdivende ay ışığının pırıl pırıl aydınlattığı bir adam vardı ve kısacık bir fırçayı, kemerine astığı küçük tahta bir kovaya batırarak çatı penceresinin çevresine acele acele bir şey sürüyordu.

"Kim var orada?" diye alçak sesle sordu Mironov.

Adam, anlatılamayacak kadar hafif hareketlerle merdivenden indi, ama küçük kovasından evin duvarına ve

pencereye koyu renk bir sıvı döküldü; havaya kuvvetli bir katran kokusu yayıldı; adam merdiveni kapıp geri geri kaçtı, fakat Mironov çoktan tanımıştı onu. Marangoz Kallistrat'tı bu.

Mironov, sokağın ortasına kadar çıktı ve ay ışığının gümüş tozları arasından çatı penceresinin üstündeki, büyük olmasına karşın pek anlaşılamayan harfleri okudu:

"Ev."

Her bir harfin altından yol yol koyu renk katran akıyordu ve ağır katran damlalarının yere tıp tıp damladığı da açıkça duyuluyordu. Marangoz, merdiveni omzuna almış, kendi evinin kapısından yirmi adım kadar uzakta dikiliyordu. Çivi gibi sivri bakır renkli sakalı ve açık renk saçlarının üstüne bağladığı deri bant çok iyi seçiliyordu.

"Bana baksana, bunu niye yaptın?"

Marangoz ne bir cevap verdi ne de yerinden kımıldadı.

"Şaşılacak şey! Ya kremayla boyuyorsunuz ya da katranla..."

Marangoz gülmeye başladı. Bu adamın gülüşü de tavuk gıdaklamasıyla enik havlaması arasında kötü bir gülüşmüş, bu gülüş yüzünden her şey daha da anlaşılmaz, daha da gönül kırıcı oluyormuş gibi geldi Mironov'a. Pencerelerin donuk camları buz gibi parlıyordu, hava ise öyle sıcaktı ki, sanki ışık saçıyordu. Her şey kötü bir düşe benziyordu.

"Benimle dövüşmeye yeltenme sakın, seni döverim," dedi marangoz birden çınlayan sesiyle.

"Kavga etmek niyetinde değilim zaten," diye mırıldandı Mironov evinin kapısına doğru yürürken; maran-

goz, merdiveni çite dayayıp ağır adımlarla Mironov'un arkasından geldi.

"Ne o, kızdın mı yoksa bana?"

Marangozun çınlayan sesi, tanıdık bir ses halini almıştı artık; babası da bazen böyle, sözcüklerde tatlılıkla sertliği bir araya getirerek konuşurdu.

"Hayır kızmıyorum, ama yine de... Boyayı niye bozuyorsun ki?"

Marangoz iyice yaklaştı, eliyle Mironov'un omzuna vurdu. Eli, bir kuşun kanadı kadar hafifti.

"Kızma! Düzeltirim hepsini. Katran yağlıboyaya yapışmaz, akar gider. Bunu iyi düşünmemişim, kurumu gazyağıyla karıştırmak daha iyi olurdu, o zaman..."

"İyi de, niye?"

"Tabii ki, eğlence olsun diye. Sen de tuhaf bir icat çıkardın, hiç kimse evini bu renge boyatmaz."

Marangoz birden alt dudağını ısırdı, sert bir hareketle başını salladı, gözlerini kısıp galiba bir şey düşünerek soru sorar gibi göğe bakmaya başladı. Cebinden ahşap bir sigaralık çıkardı, bir kibrit çaktı, sigarasını yaktı ve kibriti öyle ustaca yukarı doğru fırlattı ki, ateş sönmeden önce havada titrek bir yay çizdi. Sonra elini Mironov'un omzuna bastırdı, bu hareketle onu kapının yanındaki sıraya oturtmuş oldu, kendisi de yanına oturdu, akıl öğreterek, alay ederek konuşmaya başladı.

"Ben senin hesabını anlıyorum, insanlardan farklı olmak istiyorsun sen. Karışanı görüşeni olmayan bir öksüzsün diye acayip şeyler yapabileceğini mi sanıyorsun? Bırak bunları Mironov; acayiplikleri sadece iki kişi yapabilir, biri ben, biri de şeytan. Sen henüz Tanrımıza hizmet ediyorsun!"

"Hangi Tanrıya?" diye sordu Mironov kaşlarını çatarak.

"Bildiğimiz Tanrı işte, Sıkıntı. Tanrı bir tanedir, unuttun mu yoksa?" dedi marangoz gülerek. "Şöyle düşün, annen ölmüş, yani bir insan ölmüş; bütün komşular sanki bu olayla ilgileniyorlarmış gibi itişe kakışa çevrende dolaşıyorlardı. Ben ne yaptım? Kremayla çit boyamaya giriştim, hepsi beni seyretmeye koştular, anladın mı şimdi?"

"Hiçbir şey anlamadım," diye karşılık verdi Mironov, şaşkın bir şekilde başını sallayarak. "Saçma bir şey bu..."

"Anlayamadıysan kötü. Ama birinciliğe doğru emekliyorsun. Saçma olanı da anlamak gerekir, Öksüz. Krema gibi bir şey senin aklına gelir miydi? Ya! Ama ben deneyimliyim, bunun gibi acayip buluşlarım yüzünden mahkemeye bile düştüm. Bir keresinde posta kutusuna gaz döküp içine yanar kibrit atmıştım, bütün mektuplar yandı, hiç kimse hiçbir şey anlamadı. Hatta gazetede yazı bile çıktı, mektuplar niye yanıyor diye. Ateşli şeyler de olsa soğukkanlılıkla yazın falan filan. Aptallık işte, serde gençlik de var elbet, geceler boyu uyumuyor, düşünüyorsun, nasıl farklı olabilirim diye. İnsanları şaşkına çevirmeyi şimdi de seviyorum. Yolda yürürken ayaklarının sürçmesi pek eğlenceli oluyor. Her şey olağan gibiyken ansızın anlaşılmaz bir şey oluveriyor..."

Marangoz bıyıklarının uçlarını burdu, dudaklarını yaladı, sağ gözünü kısıp sol gözüyle aya baktı, derin bir soluk alıp:

"Çok aydınlık, köpekler bunu sevmez işte," dedi.

Mironov, marangozun sivri ve kararsız suratına göz ucuyla bakarken birbirine zıt istekler duyuyordu: Hem

bu adama bir şey sormak hem de ona kırıcı bir söz söyleyip hemen yanından uzaklaşmak istiyordu.

Ancak:

"Köpekler belki de onu tilki sanıyordur," dedi.

"Köpeklerin ne sandıkları bilinmez," diye yanıtladı marangoz gülerek. Sonra tekrar konuşmaya, sitem ederek, bir şeylere karşı uyarılar yaparak, gitgide daha anlaşılmaz hale gelerek akıl öğretir gibi konuşmaya başladı. Marangozun bu övüngen konuşması Mironov'un içini daraltıyordu. Mironov bu konuşmada Fransızca dilbilgisiyle ortak, can sıkıcı bir şey bulunduğunu hissediyordu, sanki sözler bildik sözlerdi de bu sözlerin anlamı karanlık ve anlaşılmazdı. Ay ışığı aksöğütlerin yaprakları arasındaki alacakaranlığı eritiyor, yapraklar gümüş gibi parlıyor, marangozun kıvırcık başı altın ışıltılar saçıyor, alnındaki deri bandın rengi iyice kararıyordu. Yeşile çalan alaycı, kurnaz gözleri olağanüstüydü, bu gözlerin keskin pırıltısı, insanda iğne batmış gibi bir etki yaratıyordu. Gözü böyle olan birine hiçbir konuda güvenilemez. Alay ediyordu tabii, çın çın öten sesi de son derece yapmacıktı. Mironov derin bir soluk alıp kendisi için de beklenmedik bir biçimde:

"Siz sanki deli gibisiniz," dedi.

"E, ne olmuş?" diye haykırdı marangoz.

"Ne yazıyordunuz oraya?"

"Ürküttün beni, yoksa 'Delinin Evi' diye bir levha yazmak istiyordum. Yarın bütün sokak gülecekti."

Sonra birden Mironov'un dizine vurup ciddi ve işgüzar bir ifadeyle:

"Baksana Mironov, bana on ruble ver..." dedi.

Mironov öfkeyle yanından fırlayıp geriledi.

"Dur, dur! Sıçrama öyle, aklıma bir şey geldi de! Dinle bak, senden hoşlandım. Başkası olsa bağırır çağırır, rezalet çıkarırdı. Sen ağzını bile açmadın. Öksüzüm, kardeşim benim... Her neyse, tamam! Mademki yapacağım şaka başarılı olmadı, o zaman seni memnun edecek bir şey yapayım diye senin için çalışmak istiyorum, anladın mı?"

Marangoz artık daha alçak sesle, gözlerinde alaycı pırıltılar olmaksızın konuşuyordu. Mironov ise giderek daha güvenli olarak içinden şöyle tekrarlayıp duruyordu:

'Delinin teki tabii, bu yüzden böyle şirretlikler yapıyor.'

Ağır şaşkınlık halini atlattığı için bu düşüncesi onu çok rahatlatmıştı. Gökyüzüne gözünü dikmiş, alçak sesle söylenen şu sözleri dinlerken gülümsüyordu:

"Boya alıp bu evi sana öyle bir boyayacağım ki, herkes ah çekecek! Çoktandır bütün insanlara ah dedirtecek bir şey yapmak istiyordum."

"Peki neden?" diye sordu Mironov. Ancak marangoz soruyu duymamıştı herhalde; bakır renkli sakalını parmağına dolayıp çekiştirdi ve şöyle dedi:

"Bak açık konuşacağım, her iş elimden gelir ama çalışmayı sevmem, çünkü kendi zevkime göre çalışmak nasip olmaz hiç, benim zevkimi de beğenen çıkmaz, anladın mı? Kendimi gösterme fırsatı ver bana."

Mironov, marangozun isteğini geri çevirecek olursa daha başka şeyleri de bozacağını düşünüp:

"Tamam," dedi.

Para verme sözünün marangozu şaşırttığını fark etmişti; bir adım gerileyen Kallistrat, garip bir şekilde parlayan bir bakışla Mironov'u şöyle bir ölçtü, sonra başındaki bandı düzelterek:

"E, Mironov, anlaştık o zaman!" diye mırıldandı. "Kaygılanma. Sabah uğrarım."

Yerinden fırladı, hızla uzaklaşıyordu ki, sanki ayağı bir şeye takılmış gibi durup ellerini göğe uzatarak:

"Öyle bir şey yapacağım ki!" dedi. "Bir gönül eseri olacak... Herkes parmağını ısıracak!"

Marangozun karaltısı, nehrin oluşturduğu mavimsi fon üzerine etkileyici bir netlikle düştü ve bir anda kayboldu. Mironov, sokağın ortasına çıktı, pas renkli pisliğe bulanmış panjurlara baktı, "Ev" yazısını bir kez daha okudu ve yorgun bir halde başını eğip kendi kendine:

'Deli... Aynı zamanda da dolandırıcının teki olmalı...' diye aklından geçirerek uyumaya gitti.

Mironov'u sabah erkenden ahçı kadın uyandırdı:

"Marangoz geldi, para istiyor."

"Demek, düş değilmiş..."

İhtiyar kadına parayı verdi, sonra tekrar gözlerini kapatırken şöyle düşünüyordu:

'Bu adamı şikâyet etmek lazım...'

İşe giderken pırıl pırıl boyanın üstündeki pas rengi yağlı akıntıları gördüğünde bu şikâyet düşüncesi bir kez daha aklına geldi; "Ev" yazısı artık iyice yayılmıştı, doğru dürüst okunmuyordu. Yazıya baktıktan sonra başını eğdi ve karşılaştığı sokak sakinlerinin yüzlerinde alaycı gülümsemeler hissederek sokaktan aşağı doğru hızla yürüdü.

'Liza da gülüyordur herhalde... Paris'te ahşap evler yoktur...'

Akşam beş civarında eve dönerken de evinin karşısındaki bir grup çocuğu ve evin cephesine dayanmış olan merdiveni ta uzaktan görmüştü. Merdivenin en üst basa-

mağında teneke kutu gibi bir şey gözleri kör edercesine parlıyordu ve bir ayağını çatı penceresinden içeri sokmuş olan marangoz havada sallanıyor, eğilip doğruluyordu. Mironov bastonunu sallayarak eve doğru koşuyor ve:

"Durun yapmayın! Lanet olsun!" diye bağırıyordu.

Çocuklar onu bir sevinç çığlığıyla karşıladıktan sonra sustular, çite doğru kaçıştılar. Öfkeden kafasının içinde davullar gümbürdüyordu. Yukarıda marangozun zayıf yüzünü, iri iri açılmış öfkeli gözlerini hayal meyal görüyor ve ağlamak üzere olduğunu utançla hissediyordu. Marangoz merdivenden pek beceriklice indi, omzuyla Mironov'u itekledi ve ucu, yanan bir mum gibi kırmızı olan fırçayla yukarıyı gösterdi.

"Ne bağırıyorsun? Kötü mü olmuş yani?"

Yarım daire şeklindeki pencere, mavi çatı üçgeninin üstünde iyice sırıtıyordu. Pencerenin çerçevesi çıkartılmıştı. Sarı beyaz kareli, kırmızı kanatlı, kuyruksuz bir canavar, yuvasından fırlamış iri, kırmızı gözüyle yandan pencereye doğru bakıyordu, gözünü beyaz bir halka çevreliyordu. Canavarın suratında koyun kafasını andıran bir şey vardı, ama daha çok balığı anımsatıyordu. Marangoz ayağını yere vurarak alçak sesle açıklama yapıyordu:

"Bunlardan üç tane olacak, biri sağ taraftan, biri de yukarıdan bakacak. Pencereyi de hava deliği gibi boyayacağım, sanki canavarlar içeri girecekmiş gibi..."

Marangozun eli titriyordu, sarhoş gibi görünüyordu, ama votka kokusu gelmiyordu, boya kokusu votka kokusunu bastırmış olmalıydı. Marangoz tepeden tırnağa boyaya batmıştı, hatta yanağında virgüle benzer kırmızı bir leke yağlı yağlı parlıyordu. Yeşile çalan gözleri garip parıltılar saçıyordu.

"Nasıl?" diye soruyordu. "Güzel mi?"

Çocuklar Mironov'un arkasından gülüşüyor, ciyak ciyak bağırıyorlardı. Gri paçavralar içinde bir dilenci yaklaştı, selam verip takma elini uzatarak sızlanmaya başladı. Dilencinin ayaklarının dibinde, dilini dışarı sarkıtmış, başını yana eğmiş, tüyleri yoluk bir köpek oturuyordu; marangozun yaptığı parlak resme bakıp galiba o da şaşırmıştı. Rozanov'un sert sesi duyuldu:

"Ne o, tiyatro mu oynuyor?"

Mironov başını çevirdi, Rozanov ise öfke içinde doğruca Mironov'un yüzüne:

"Utanmalısınız genç adam, bu kepazeliğe de bir son vermelisiniz," dedi.

Mironov, herhangi bir şeyi anlamadığı zamanlarda hep olduğu gibi kendini halsiz düşmüş, keçeleşmiş hissetti. Bir anda parlamış olan öfkesi kayboldu, Rozanov'un sitemi canını daha da sıkmıştı. Hafif, acıklı bir sesle marangoza:

"Duydunuz mu?" diye sordu.

Marangoz küçümser gibi elini salladı, kendinden emin, çınlayan sesiyle:

"Her insan evini istediği renge boyayabilir!" dedi.

Merdivene doğru yürüdü, fakat Mironov onu tuttu:

"Durun lütfen! Alay edecekler."

"Benimle alay etmezler," dedi marangoz, Mironov'un elinden kurtularak. Bu adamda gözü dönmüş, korku saçan bir şey vardı. Mironov ona da kendisine de:

"Bu ev benim!" diye anımsattı.

"İyi aman, herkesin canı cehenneme!"

Marangoz hızla merdivene tırmandı ve oradan bağırdı:

"Parmaklarını ısıracaklar!"

Mironov, marangozun bu keyfî davranışı için polise şikâyet dilekçesi vermeyi kararlaştırıp şaşkına dönmüş bir halde, ezici bir fiziksel yorgunluk, utanç ve dilsizleşme duygusuyla eve girdi. Üstünü değiştirmeden masanın başına geçip oturdu, gözlerini kapatıp düşündü ve yazmaya başladı. Ancak mürekkep koyulaşmıştı, kalemin ucu kirlendi, "zarar" sözcüğü yerine "zar" yazdı, kalemi elinden fırlattı ve birden Rozanov'a gidip ne yapmak gerektiğini danışmaya karar verdi. Hemen bayramlık takımını giydi, tarağı ıslatıp saçlarını taradı, evden çıktı ve marangozun kendisini fark etmemesi için dikkatle sokağın karşı tarafına geçti.

Rozanov'un avlusundan, küçük bahçe kapısının aralığından bakınca dikkat etmesine gerek kalmadığından iyice emin oldu: Merdivenin üst basamağında duran marangoz, normal olmayan bir biçimde uzanmış, mavi boyayla koyun kafalı bir balık boyuyordu; Mironov, marangozun homurdandığını duydu.

"Bugün evin boyasını bozuyor, yarın bakarsın evi yakar, ne yapacağım ben?"

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu Rozanov pek dostça olmayan bir sesle; gür kaşlarını parmağıyla düzelterek eşikte dikiliyordu. Mironov kasketini çıkartıp Rozanov'a yaklaştı, alçak sesle telaşlı telaşlı neden geldiğini açıkladı.

Rozanov'dan daha aşağıda durmak canını sıkıyor, rahatsız ediyordu onu. Rozanov'un yüzüne bakıyordu, batan güneşin ışınları gözünü kamaştırdığından Mironov yüzünü buruşturdu, ayak değiştirdi, elini salladı, yeni pantolon askısı iğrenç bir sesle gıcırdadı, Rozanov

ise kürsüde vaaz vermeye hazır bir din adamı gibi bakıyordu.

'Suratım pek sevimsiz anlaşılan. İhtiyar neden içeriye buyur etmiyor ki?'

Yusyuvarlak kedi gözleriyle tepesinden bakan Rozanov, küçümseyen bir edayla konuşmaya başladı:

"Bu alçakla işbirliği yapmaya neden gerek duydunuz acaba? Şirret herifin tekidir; köyde otururken köy ahalisi bunu Sibirya'ya göndermek istemiş. Bizdeyse yasalar uykuya dalmış, herkes hayatı istediği gibi çirkinleştiriyor..."

Mironov, pencerede, çiçeklerin yaprakları arasında o tanıdık koyu renk gözü fark etmişti. Konuşmaya tanık olan bu küçük göz onda ciddi bir şeyler söyleme isteği uyandırdı ve heyecanlı bir şekilde:

"Marangozun deli olduğunu sanıyorum," dedi.

"Sizin meseleniz. Siz düşünün, ben bir şey demeyeceğim."

Mahcup olan Mironov, Rozanov'un sırtına doğru eğilerek selam verdi, pantolon askısı gürültüyle gıcırdadı, yan gözle pencereye baktı: Liza'nın gözü acaba bu gıcırtıyı duymuş muydu? Fakat göz çoktan kaybolmuştu...

Sokağa çıkarken sıkıntı ve üzüntüyle 'Bunların hepsi son derece aptalca' diye düşünüyordu; marangoz sokağın ortasında dikiliyordu; başını yukarı kaldırmış, sakalını tutmuş, tablosuna bakıyordu; Mironov onunla aynı hizaya gelince derin bir iç çekip:

"Güzel değil," dedi.

"Güzel değil," diye yineledi Mironov da.

"Bana bak Sıkıntı!"

Sonra alçak sesle ağza alınmadık bir küfür savuran marangoz, kızgınlığını gizlemeksizin yakınmaya başladı:

"Oysa ben mükemmel bir şey düşünmüştüm! Balık mahvetti beni. Senin gönlünü almak istiyordum. Balık tutmayı seversin ya sen. Ama çiçek resmi yapmak gerekiyormuş, çok güzel çiçek resmi yaparım... Tavşan resmi de..."

Mironov bir umutla marangozun elini tuttu ve onu evin kapısına götürdü.

"Dinleyin..."

"Dinleyecek ne var? Mahcup oldum Mironov, sen bunu anlayamazsın..."

"Hayır, anlıyorum galiba..."

"Anlayamazsın. Votkan var mı? Votka ver bana! Bunların hepsini yeniden yapacağım tabii, sen merak etme..."

Mironov'un zaten belli belirsiz olan umudu kaybolmuştu; Pavlovna'ya, votka vermesi için mutfak penceresinden içeri öfkeyle bağırdı, kapının yanındaki sıraya ilişti, marangoz ise dirseklerini dizlerine dayayarak ve parmaklarını açık renk saçlarının arasına sokarak alt basamağa oturdu. Alnını kesen siyah, deri bant, kaşlarının üstüne düşerek bu kaşların altın sarısını iyice ortaya çıkartmıştı. Ahçı kadın votka sürahisiyle bir parça da börek getirdi; marangoz, Mironov'a baktı, güldü ve alçak sesle konuşmaya başladı:

"Söyle bana Mironov, böyle bir şey olabilir mi? Ben seni rezil etmek istedim, zarara uğrattım, sense bana kırıcı tek söz etmedin ve votka ikram ediyorsun! Böyle bir şey olabilir mi?"

Mironov, evi renk renk boyamaktan marangozu nasıl vazgeçirebileceğini düşünerek isteksizce:

"Bilmiyorum," diye yanıt verdi.

Beriki ise iki kadeh votkayı birbiri arkasına yuvarlayıp sesini fısıltı derecesinde alçaltarak devam etti:

"O zaman ben sana söyleyeyim: Olmaz! İnsanlar birbirine karşı örümcek gibidir birader, evet! Bazıları örümcektir, bazıları da aptal, anladın mı? Örneğin iyi bir insan her zaman birazcık aptaldır."

Bu Mironov'un canını sıktı, sert bir yanıt vermek istiyordu, ama meydan okur gibi bir ses tonuyla babasının şu sözlerini tekrarlayabildi yalnızca:

"Tanrı aptalları sever."

Marangoz olumlayarak başını salladı.

"Öyledir, Öksüz, Tanrı da kurnazlık etmeden duramaz, doğru! Ben biliyorum, hepsini enine boyuna düşündüm. Bana inan. Bak işte sen ne biçim bir balık yakaladığını anlamıyorsun, oysa ben senin için ebedi bir dostum! Ne yaptın sen? Uysallığınla beni utandırdın..."

Marangozun yüzü yeniden gündüzki gibi öfkeli bir hal aldı, yeşilimsi gözleriyse nemlendi; parmağını iki yandan burun köküne vurarak iki damla gözyaşı akıttı.

Marangozun açıklamalarının başında Mironov sıkıntıdan başka hiçbir şey hissetmiyordu, fakat bu anlaşılmaz, katı gözyaşları onu şaşırtmıştı. Mironov, votkaya bulanmış parmaklarını mendiliyle silerken o tuhaf gözlerin nasıl kırpıldığına, bakır rengi kıvırcık bıyıkların nasıl titrediğine baktı, marangozun alnında, şakaklarında ter biriktiğini gördü ve ne yaptığının bilincinde olmaksızın yanında oturan adamın beyaz, terli alnını mendiliyle sildi. O zaman da marangoz şaşırdı,

bir an bir şey söylemeden Mironov'a baktı, daha sonra gülerek:

"Bunu niye yaptın?" diye sordu.

"Terlemiştiniz."

Marangoz, sarsılarak, ayaklarını yere vurarak gülmeye başladı, kahkahalarının arasında:

"Ben bebek miyim ki yüzümü siliyorsun, ha?" diye mırıldanıyordu.

"Boş bulundum," diye açıkladı Mironov.

"Hayır, sen... İyi tamam, yeter! Yarın her şeyi yeniden boyarım, için rahat olsun."

"Hayır, lütfen, boyamaya gerek yok!"

"Gerek yok mu?"

"Evet, gerek yok!"

Marangoz yere bakarak derin derin iç geçirdi.

Ayağa kalktı, elini uzattı:

"Kusura bakma..."

Sonra sıçraya sıçraya yürümeye başladı, sanki aniden topal olmuştu, anlaşılan oturmaktan ayağı uyuşmuştu. Bahçe kapısının önünde durarak, her yanı yabani otlarla kaplanmış bahçeye bir göz attı ve sonunda bahçe kapısını gürültüyle kapatarak gitti.

Mironov bahçede yalnız kalmıştı, kendisini içi boşalmış gibi hissederek ve sadece bir tek şey isteyerek kımıldamadan oturuyordu: Bütün bunları unutmak. Evin rengârenk boyanması gibi bir rezaletin böylesine beklenmedik bir anda ve mutlu bir şekilde sonuçlanmış olması bile onu sevindirmiyordu.

'Ne dayanılmaz adam' diye marangozu düşündü uyuşuk uyuşuk.

Mironov, akşam geç vakit, ağaçların yeşilinin koyulaştığı, kuşların yuvalarında uykuya daldığı sırada bahçeye çıktı, elma ağacının altındaki otların üstüne uzanıp tozlu yaprakların arasından göğü seyretti. Buz mavisi gök çanağından yeryüzüne neden bu derece ağır bir boğucu havanın döküldüğünü anlamak zordu. Küçülmüş solgun ay, elma ağacının tepesinde erimekteydi. Günlük çalışma ve kavurucu sıcak yüzünden bitkin düşmüş insanların sesleri tozlu havada tembel tembel dolaşıyordu; bu sesler Mironov'u rahatsız ediyordu, suya gömülür gibi sessizliğe gömülmek istiyordu, bunun için de tam bir sessizlik olması gerekiyordu, o zaman kendisini özgür, hafif, sallanır, yüzer gibi hissediyordu ve içinde sözcüklerden, biçimlerden, imgelerden arınmış hoş ezgilerle dolu, sonsuz bir düşünce beliriyordu.

O zaman gökyüzü, yeryüzü ve yeryüzündeki her şey sanki eriyor, çözülüyor, ağır dalgalar halinde bir yere doğru akıyor, halkalar şeklinde sınırsız olarak yükseliyor, kendisi de tepeden tırnağa ses kesiliyordu ve bu sırada o yoktu, sadece sessiz bir uçuş vardı.

Yeryüzünün yıldızlara doğru ve onlarla birlikte daha da yukarılara, yüce ve olağanüstü sevimli bir varlığın yaşadığını sandığı yere doğru düşüncelerden uzak, ezgili yükselişinden daha güzel, daha gizemli bir şey tanımıyor, bilmiyordu. Bu sarhoş edici müziğin bitmez tükenmez kaynağı da o sevimli varlıktı zaten. Etrafı "Osanna" söyleyen meleklerle çevrili olarak altın tahtında oturan Tanrı imgesi onu tatmin etmiyordu, yeryüzü tapınaklarının, adı her gün milyonlarca insan tarafından yardıma çağrılan, ancak yaşamda gücü hissedilmeyen Tanrısı-

na karşı epeydir kayıtsızdı. Herkesçe tanınan Tanrının insanlardan yüz çevirdiğine, onun yerine başka, alaycı bakışlarla ortalığı araştıran bir şirretin, şeytana benzeyen kötü bir şeyin etkinlik gösterdiğine ilişkin bir kuşku epeydir içinde belli belirsiz yanıp sönüyordu.

Fakat dünyadaki müziğin yaratıcısını hayal etmeye çalıştığında henüz bakir bir erkek olarak karşısına mavi bir sisin içinden çıplak bir kadın imgesi çıkıyordu. Kadının vücudu, korkutan, titremelere neden olan bir istek uyandırıyordu. Bu isteğin gücünden yüreği öylesine donakalıyordu ki, sanki hızla yere kapaklanıveriyor, uçma, şarkı söyleme duygusu bitiveriyor ve o anda belleği ona bir zamanlar dikkatini çekmiş olan bütün kızları, kadınları birbiri ardına gösteriyordu. Bu kapaklanışlar kaçınılmaz olduğu kadar da tatsızdı, her zaman iç karartıcı bağımlılık, utanç, korku ve şiddetli merak duyguları uyandırıyordu; bu yüzden Mironov, yıldızlar üstü yüksekliklerden bir kadın imgesini, güzelliğiyle onu yere düşüren bir imgeyi davet etmekten kaçınıyordu.

Her zaman kolaylıkla başardığı uçma duygusunu bu akşam uyandıramıyordu. Yanıt bekleyen düşünceler istemine karşı çıkıyordu. Liza, aptal pantolon askılarının gıcırtısını işitmiş miydi acaba? Liza'nın babası insanları sevmez, onları şiddetle kınar, buyruklar yağdırarak yaşamlarına karışır, bütün bunlar için de herkes ona saygı gösterirdi... Hiç kimseyi işine karıştırmadan nasıl yaşamalıydı? En çok da marangozu düşünüyordu, onun tuhaf karaltısı, gözlerinin önünde sırnaşık bir şekilde dikilip duruyor, üstelik de kendisine açıklama yapmasını istiyordu.

'Hepsi de aptalca' dedi Mironov yüksek sesle. Sonra kaygı verici şeyleri kendisinden uzaklaştırmak için gözlerini yumdu, daha rahat bir şekilde uzandı ve bir saat önce okuduğu oyundan bir diyalogu alçak sesle tekrarlamaya başladı:

'Ah evet, malum bakımdan
Öküz belki de daha hoştur kartaldan.
– Öküz... Bu ben miyim?
– Evet efendim, eğer isterseniz.
– Hakarete uğradım!
– Ve dahası?
– Hakarete uğradım!
– Bana kalırsa, herkesten daha fena doğa
Aşağılamış sizi, efendim.
– Ben doğuştan asilzadeyim!
– O zaman hakarete uğramış asilzadelik de...'

"Avluyu ot bürümüş, bahçe de bakımsız kalmış," marangozun çınlayan sesi duyuldu.

Mironov'un tepesinde dikiliyordu, yakasının düğmesi açık, kemersiz, pembe bir gömlek, çizgili bir pantolon giymişti, ayakları çıplaktı; saçları uykudan yeni kalkmış gibi darmadağınıktı, siyah bandı kulağının üstüne düşmüştü.

Mironov doğruldu, ellerini yere dayayarak oturdu.

"Nereden çıktınız?"

"Çitin üstünden atladım. Artamon'a söyleyelim de bahçeyi de avluyu da elden geçirsin, temizleyiversin; bu işleri sever. Varsın akşamları biraz haytalık etsin."

Marangoz diz çökerek elini uzattı.

"Kalanı al. Altı rubleye boyayla iki fırça almıştım, onu da sana geri vereceğim..."

"Gerekmez," dedi Mironov alçak sesle ve sıkıntılı bir şekilde.

"Bana da gerekmez."

Marangoz paraları elma ağacının dibine, otların üstüne koydu, Mironov'un yanına oturdu, yüzüne şöyle bir baktı.

"Ne düşünüyorsun?"

"Hiçbir şey."

"Kızları mı?"

"Hayır."

Marangoz bir ot koparıp bununla öne doğru çıkık alnını kaşıyarak kaygılı bir ifadeyle ve akıl öğretir gibi şöyle dedi:

"Kızlara karşı dikkatli ol. Hareketlisi seni öldürür, sessiziyle de ikiniz birden mahvolursunuz."

Mironov iki yana sallanarak ve 'Cevap vermezsem çekip gider' diye düşünerek susuyordu.

"Hep seni düşünüyorum, beni etkiledin Mironov! Endişelendirdin. Ne mırıldanıyordun öyle, büyü falan mı yapıyordun?"

"Öyle bir şey işte. Şiir."

"Beni şaşırtıyorsun Mironov."

"Kimseyi şaşırtmak istemiyorum."

"Şaşırtıyorsun."

Marangozun sözlerinde kınayan, hatta sanki tehdit eden bir şey vardı, Mironov bağdaş kurdu. Bu adama ne söylemeliydi? Onunla hangi konuda konuşmalıydı?

"Sıcak," dedi.

"Doğru. Sen gene de söyle bakalım, ne düşünüyorsun?"

"Düşünmeyi sevmem. Her şeyin sessiz, sakin olmasını severim."

Öfkeli bir sesle söylemek istiyordu, fakat suçlu gibi söylediğini hissetti. O zaman ekledi:

"İşte gökyüzü aydınlık ve sessiz, bulutlarsa..."

Yüksek sesle olsa bile acındırıcı bir sesle söylediğini işitip sözünü bitirmedi. Marangoz ise yan gözle gökyüzüne bakıp:

"Gökyüzü bomboş Mironov, bu yüzden de sessiz," dedi.

"Ya güneş, ay, yıldızlar? Belki orada bizim görmediğimiz bir şey vardır."

Marangoz kuşkulu kuşkulu başını salladı:

"Tanrıya inanıyor gibi değilsin, kiliseye de gitmiyorsun..."

Bu sözlerle Mironov'un sinirlenmesine yardım etmiş oldu, onda kırıcı bir konuşma arzusu uyandırdı. Ancak belleği, Mironov'a bu kırıcı sözleri kopya vermiyordu. Mironov suratını asarak:

"Babam Tanrıya inanmazdı," diye mırıldandı.

"Bunu pek çok kişi yapıyor."

"Düşüncelerden söz ederken de düşüncelerin toz olduğunu, onlar yüzünden her şeyin karardığını söylerdi..."

"Ya?" diyerek şaşkınlığını belirtti marangoz. "Böyle mi derdi?"

"Evet. Şimdi kendim de görüyorum ki, düşünceler solucanlara benziyor, solucanları topraktan çıkarırsın, kıvrım kıvrım kıvrılarak sürünmeye başlarlar..."

Marangoz, başını omzuna doğru eğmiş, tırnaklarıyla otun ucunu yolarak dinliyor, bıyıklarını oynatarak kıs kıs gülüyordu.

"Düşününce içinde iki kişi varmış gibi geliyor insana: Biri biliyor, öbürü birbirine karıştırıyor. Bense düşünmek istemiyorum. Ruhum düşünmeyi sevmiyor."

"Pek akıllıca konuşmuyor gibisin, Mironov..."

"Hem neyi bilmek gerekiyor?" diye devam etti Mironov, marangozu baskı altına almak, ürkütmek, kalbini kırmak, yani gitmesi için kendinden uzaklaştırmak umuduyla. "Bilinen şeyler: İnsanlar doğuyor, evleniyor, çocuk dünyaya getiriyor, ölüyorlar. Yangınlar, hırsızlık, cinayet. Sirk gelmiş. Haçlı kilise yürüyüşü, falancanın karısı kaçmış. Sarhoşlar kavga ediyorlar. Lahana turşusu kuruyorlar veya hıyar salamurası yapıyorlar. Kâğıt oynuyorlar... Bütün bunlardan bana ne? Hiçbirini istemiyorum bunların!"

"Peki, sana lazım olan ne?" diye sordu marangoz sakin bir şekilde. Bu sakinlik Mironov'u anında soğuttu, belli belirsiz bir ifadeyle:

"Ben sessizliği seviyorum," dedi.

"O zaman sağır doğsaydın. Seni anlamak zor, Mironov!"

"Ben de anlamanızı istemiyorum zaten..."

Mironov, bunu söyledikten sonra yan gözle, ürkerek, ama kızdı da gidecek mi acaba diye bir umutla marangoza baktı.

Marangoz elini havada şöyle bir dolaştırdı, elma yapraklarının gölgeleri elinin üstüne düştü, gölgeler elini okşayıp bu kez otlara düştü, otlar karardı, daha kadifemsi bir görünüm aldı. Marangoz otlara baktı ve sustu. Mironov da derin bir iç geçirdikten sonra elini ayın ışınlarına ve gölgelere uzattı; bir dakika kadar her ikisi

de kör dilenciler gibi ellerini boşluğa uzatıp oturdular. Sonra marangoz çınlayan sesiyle, canlı bir şekilde konuşmaya başladı:

"Hayır Mironov, beni şaşırtamazsın! Sözcüklerle beni şaşırtmak olanaksızdır, mavi evine gelince, o da şaşırtmaz kardeşim, ancak güldürür insanı..."

"Of, canınız cehenneme, ne diye gelip yapıştınız bana?"

Marangoz güldü, başını salladı, göz kırptı.

"Ne o, karakter gösterisi mi yapıyorsun?"

Gözleri tatlı tatlı gülümsüyordu, başındaki bandı düzeltti, acele etmeksizin çok keskin kokulu bir sigara yaktı, gri bir duman şeridi göğe doğru uzayıp gitti.

"Anlıyorum Mironov, can sıkıntısından boğuluyorsun. Yaşından oluyor. Yaşama alışkanlıkların yok henüz, yaşınsa mutlu olman gereken bir yaş. Kızlar mutluluğa hizmet ederler, ama ciddi bir adam için bu kısa sürer. Mutlu olmak için genellikle pek az neden vardır..."

Marangozun ders veren ses tonu Mironov'u yine sinirlendirmişti. Okuması yazması kıt, kitap okumayan bir zanaatkâr, ama konuşuyor da konuşuyor...

"Her şeyi değiştirmek, yeni baştan yapmak gerek," dedi Mironov, marangozunkiyle aynı ders veren ses tonuyla.

"Politikayı mı kastediyorsunuz?" diye sordu marangoz ve sigarasının külünü üfledi. "Hayır, politik konular beni ilgilendirmiyor," diye devam etti. "Bir şey, içimden gelen bir şey yapmak isterim, son derece mükemmel olan, insanlara ah dedirtecek bir şey..."

"Vali beyi ısırın," diye önerdi Mironov öfkeyle.

Marangoz göz kırpıp sordu:

"Ne dedin?"

"Valiyi ısırın. Kilisede, sabah ayini sırasında, herkes ah çekecektir..."

Marangoz elini şap şap dizine vurup gülmeye başladı:

"Kızma, çılgın! Yine de ilginç adamsın. Her şeyi birbirine karıştırdın, ama ilginçsin. Evet, kardeşim Mironov, herkesin canı sıkılıyor, herkes kendisini de başkasını da hayrete düşürmek istiyor, ama hayrete düşürebileceği bir şey yok... Hayrete düşürme becerisi de yok. Düşünmene değmez, talihsiz bir akılcığın var. Dilsizler gibisin. Hadi yat, uyu! Uyuyanın karnı doyarmış..."

Marangoz sigaranın izmaritini toprağa bastırdı, yay gibi esneyerek hafifçe ayağa kalktı, veda etmeksizin, açık bir alayla:

"Uyuyanın karnı doyarmış..." diye yineleyerek çite doğru yürüdü.

Mironov, marangozun vücudunun ağırlığı altında çitin tahtalarının nasıl çatır çatır sesler çıkardığını dinlerken sevinçle:

'Bir daha gelmez, gücendi, ona validen söz etmem de iyi oldu' diye düşünüyordu.

O anda da mavi tütsü dumanları içinde, iki renkli kafalar yığınının en önünde ekselansları valinin büyük, uzun kulaklı, dazlak kafasını gördü. Marangoz, sine sine, dikkatle valiye yaklaşıyor ve işte küstah, ufak dişleriyle generalin kırmızı kulağına yapışıyor; kilisedeki insanlar öylesine yankılı bir ah çekiyorlar ki, bütün mumların alevleri sarsılıyor; marangozu yakalıyorlar, yerlerde sürüklüyorlar, dövüyorlar...

Mironov gülmeye başlamıştı, fakat bir çatırtı oldu ve çitin arkasından marangozun kendisini gözetlediğinden emin olan Mironov, yalandan öksürerek, iki büklüm eğilerek, çevresine bakmadan bahçeden çıktı.

Ertesi gün çatının altındaki canavarın koyu mavi boyayla yeniden boyanmış olduğunu gördü. Bu koyu renk, pencerelerin üstündeki üçgeni ağırlaştırmıştı, mavi ev sanki toprağa doğru eğilmiş gibiydi. Duvardaki ve panjurdaki pas rengi katran lekeleri ve akıntıları da tam olarak evin parlak ve ipeksi görünüşlü genel renk tonunda olmasa da boyayla kapatılmıştı.

"İşte bak, sözünü tutmuş!"

Mironov yukarı bakarken marangozun sözünü nasıl tuttuğunu tasavvur etmeye çalışıyordu; bu çok zor bir şey olmalıydı. Her sözde tek sesli sözcükleri belleğinden çağırma, bu sözcüklerin peşine takılarak, sisli kopuk kopuk düşüncelere doğru bir genişleme, yayılma isteği vardı. İşte *nebo* – basit bir sözcük, ama ardından *ne boyus* sözünü çağrıştırıyor. Ya da *nadoyel, nado yest** sözünü.

Mironov kafasını salladı ve eve yemek yemeye gitti.

Daha masaya oturur oturmaz bahçe kapısı gürültüyle açıldı, omzunda tırpan ve kürekle arabacı Artamon bütün ağırlığıyla avluya daldı; kapının eşiğinde durarak tırpanı ve küreği duvara dayadı, haç çıkardı, avuçlarına tükürdü, kesik sesler çıkarıp tırpanı aldı ve sanki kamçı sallıyormuş gibi kolaylıkla sallamaya, ıslık çaldırarak dulavratotlarını, ayrıkotlarını, pelinleri biçmeye başladı.

Mironov ayağa kalktı, pencere sövesinin arkasına saklanarak arabacının çalışmasını izledi.

---

* (Ru.) *Nebo* "gökyüzü", *ne boyus* "korkmuyorum", *nadoyel* "bıktım" ve *nado yest* "yemek yemeli" anlamındadır. *–çev.*

'Kendi evleri gibi davranıyorlar...'

Artamon'un kıllı suratında, üçgen ağzının kırmızı deliğinde canavar dişleri gibi dişler parlıyordu; küçük, ayı gözleri kaşlarının altına kurnazca gizlenmişti, yayvan burnu da bıyıklarının ve azgın sakalının arasına saklanmıştı, bütün bunlar doğal olmayan şeylerdi ve Artamon'un yüzü yokmuş gibi görünüyordu. Öyle ağır hareket ediyordu ki, sanki gözle görünmeyen çok sık bir çalılıktan geçiyordu.

'Artamon'u da insanlar ah çeksin diye marangoz ayarlamıştır...'

Arabacı birkaç dakika içinde bütün yabani otları biçmişti, avlunun köşesinde durdu, tırpanı mızrak gibi tutarak göğe baktı, sonra parmaklarını geniş omuzlarına ve çıkık alnına vurarak tekrar haç çıkarmaya koyuldu. Mironov, ona çay bardağıyla votka ve bir parça ekmeğin üstünde köfte götürüp verdi ve alçak sesle:

"Teşekkür ederim," dedi.

Artamon dudaksıl sesleri söylemeksizin:

"Teşekkür ederim," diye tekrarladı, kafasını arkaya attı, votkayı yırtık ağzından içeri boşalttı, ekmeğin ve köftenin yarısını da oraya tıkıştırdı, elinde kalana baktı, onu da tıkıp yuttu, sonra kalın bir sesle ve pek anlaşılamayan bir şekilde:

"Şimdi sıra bahçede," dedi.

"Peki, kaç para alacaksın?"

"Yok canım, eğlence olsun diye yapıyorum."

Sonra kireç ya da unla beyazlanmış birer pudluk çizmeleri içindeki kısa bacaklarıyla ağır adımlar atarak gitti.

Mironov, bir saat sonra bahçeye göz attığında bütün otların biçilmiş olduğunu, Artamon'un elma ağacının

altında dikildiğini ve eliyle elmanın dallarını okşadığını gördü; evsahibini görünce:

"Hey!" diye bağırdı.

Mironov yaklaştı ve bu öfkeli kükreme yüzünden daha fazla ilerleyemeyerek dikkatlice durdu.

"Patron! Baksana ne kadar çok liken var. Tırtıl da çok. Ağaçların gövdelerine bir şey sürmek lazım, bunun için bir ilaç var. Ağaçların etrafını da çok önceden kazıp çukur açmak, diplerine gübre koymak, sağını solunu budamak gerekirdi!"

Kükreyerek, eğri büğrü parmaklı elini Mironov'a uzattı. Parmaklarına sümük gibi vıcık vıcık ezilmiş tırtıllar yapışmıştı. Mironov irkildi, iğrenerek geri çekildi.

"Benden korkma, ben senin dostunum, beni Kallistrat yolladı. Niye titriyorsun? Ne âlem adamlarsınız be..."

Arabacının kulakları sağır eden konuşması dudaksıl sesler olmayınca daha da tatsız oluyordu, aynı zamanda da bir çocuğun yarım yamalak konuşmasını anımsatıyordu.

Kirli elini çizmesinin koncuna silerek:

"Sana bu işlerin hepsini yaparım, bu işleri severim ben," dedi; anlaşılan geniş sırtını zor büküyordu, eğilirken kesik kesik sesler çıkardı. Mironov, ona ne söyleyeceğini bilemeden korkuyla bakıyordu.

Bir şey demiş olmak için:

"Kryukov nerede?" diye sordu.

"Kallistrat mı? Yanına yaklaşma, çıldırdı, evi boyamasına izin vermediğin için sana kızdı."

Sonra arabacı korkunç ağzını açıp üç kez of çekti:

"Of-of-of!"

Bu, o ile u arası bir sesti ve kışın kar fırtınalarının soba bacasında çıkarttığı uğultuyu anımsatıyordu. Bu ses, Mironov'un korku içinde büzülmesine, kafasını omuzlarının arasına saklamasına ve alçak sesle:

"Sen ondan daha kuvvetlisin," demesine neden oldu.

"A, tabii kuvvetliyim! Sirkte gösteriye çıkmış, güreşmiştim de parmaklarımı kırmışlardı, yoksa oradakilerin tamamını... Güçleriyle değil, kurnazlıklarıyla geçiniyorlar zaten..."

Elma ağacının çevresindeki kuru toprağa küreği sanki tereyağına saplıyormuş gibi kolayca saplıyor, topraktan koyu kahverengi parçalar koparıyordu. Bu toprak parçalarının içinden kıvrım kıvrım solucanlar çıkıyordu.

"Buradaki herkes benim kuvvetimden korkar, oysa ben insanlara karşı güler yüzlüyümdür, konuşmayı da severim... Evvelki sene arabayla birinin ayağını ezmiştim, yargıç bana 'Sessiz ol!' diye bağırıyor, ama ben sessiz olamıyorum, sonunda adamı haklı bulmuştu..."

"Evli misin?"

"Yok canım! Hangi aptal kadın bana varır? Dudağıma baksana ne biçim?"

Mironov, kentlilerin köylülere karşı küçümsemeyle düşmanlık arası karma bir duyguyla hareket ettiklerini biliyordu; anası babası da köylülere aynı şekilde davranırlardı. Çocukluğundan beri bu duygu aşılanmıştı ona, fakat Artamon onda sadece şaşkınlık, korku ve bir tür belirsiz bir umut yaratmıştı.

'Ona sevgi gösterirsem o zaman marangoz da...'

"Çalışıyor mu?" diye sordu marangozun çınlak sesi yükseklerden bir yerden; çıplak ayaklarını bahçe tara-

fına sarkıtmış, dişlerinin arasında sigarası, çitin tahtalarından birinin üstünde oturuyor, açık renk başının üstünde bir duman bulutu salınıyor, deri bandı alnının beyaz derisi üzerinde çok iyi seçiliyordu.

'Of!' diye haykırdı Mironov içinden. 'Yine kanımı iliğimi kurutacak...'

Kamburlaştırdığı belini düzeltip elini sallayarak:

"Bana bakın Kryukov," diye konuşmaya başladı, "yine ne istiyorsunuz? Ben asla istemiyorum ki..."

Öfkesi boğazını sıkarak konuşmasına engel oluyor, soluğu tıkanıyordu. Yukarıdansa bir soru daha düşüyordu:

"Neyi istemiyorsun?"

"Buna hakkınız yok... Sizi şikâyet edeceğim!"

"Beni mi? Ne için?"

Sakin sorular onu daha da çok sinirlendiriyordu; Mironov ayaklarını yere vurarak:

"Burada otları kesip biçmenizi falan istemiyorum..." diye bağırdı.

Marangoz bir kuş kadar hafif, havada uçar gibi bahçeye indi, Mironov'un omzunu tutup sarsarak inandırıcı bir ses tonuyla:

"Kendine gel!" dedi. "Aklını mı kaçırdın sen? Bedavaya işin görülüyor, cahil, teşekkür edeceğine tutmuş bir de..."

Ancak Mironov kendisi de bu öfke patlamasından mahcup olmuştu. Marangozun eli sanki onu toprağa batırıyor ve içindeki öfkeyi bastıra bastıra dışarı çıkarıyordu. Arabacının, küreğine dayanarak ağzını daha da geniş açmış, bir şey beklemekte olduğunu görüyordu.

"Anlıyorum," diye mırıldandı.

"Anlıyorsun da niye bağırıyorsun o zaman?"

"Elbette, teşekkür ederim."

"Ha şöyle!"

Marangoz parmağıyla Mironov'un göğsüne bir fiske vurdu, Artamon'a doğru geri geri gitti ve arabacıya sert sert:

"Dalları bağla, anladın mı?" dedi. "Kurumuş ahududuyu da at!"

'Sahiden de karşılıksız çalışıyorlar' diye düşündü Mironov ve emeklerine teşekkür etmek için bu insanlara ikramda bulunmaya karar verdi.

Yarım saat sonra mutfakta onlarla birlikte masanın başında oturuyordu. Semaver kaynıyordu, sürahideki votka pırıl pırıl parlıyor, mantar salamurası, ekşi lahana tabakları masada duruyordu. Artamon, tıpkı bir buzağının süt emdiği gibi votka ve çay içiyor, ağzını iğrenç bir şekilde şapırdatarak çok çok yiyor, böğürür gibi sesler çıkarıyor, sık sık soluk alıyordu. En küçük, en güzel ve kaygan mantarları çatalla ustaca yakalayan marangoz ise kadehi iki parmağıyla tutmuş, gözlerini kısarak ışığa tuttuğu votkaya bakıyordu. Votkayı içtikten sonra yüzünü buruşturdu ve:

"H-ha!" dedi.

Marangozun her şeyi son derece hafif, ustalıkla ve kendine özgü bir biçimde yaptığını fark etmemek olanaksızdı. Sevimsiz, ama ilginç bir adamdı. Deli de olabilirdi. Hayır, kurnazdı.

Marangoz kadehi iki parmağıyla tutmuş, diğer üçünü iğreniyormuş gibi ileri uzatarak:

"Hoşuma giden bir insan için her türlü güzel, keyif verecek şeyi yapabilirim," dedi. "Yalnız açık açık söyleyeyim, insanlar hoşuma gitmiyor, insanlar aptal."

Duvara doğru gerinerek, insanüstü geniş göğsünü şişiren Artamon:

"O-o, seni gidi şeytan," diye kükredi.

"Akıllıyım. Yetenekliyim. Her şeyi yapabilirim, her şeyi becerebilirim, ama basit işlere karşı merakım yok..."

Sevmediği halde iki kadeh votka içmiş olan Mironov, kafasının içini dumanla doluymuş gibi hissediyordu ve marangozun her zamanki övüngen sözlerini, yüreğini kemiren sıkıntıdan başka bir şey hissetmeksizin susarak, bu dumanın içinden dinliyordu. Artamon içi geçip horultuyla kestirmeye başladığında, daha sonra da hemen gözlerini açıp ürkek ve kabahatli marangoza bir göz attığında, marangozunsa altın sarısı bıyıklarını iki elinin parmakları arasında büküp arabacıya:

"Hadi eve git, yedin içtin, deve..." dediğinde Mironov için durum iyice tatsız olmuştu.

Artamon uysalca kalkıp gitti, marangoz ise odalara bir göz atmak istediğini söyledi; Mironov da aynen arabacının gösterdiği uysallıkla onu, bir penceresi bahçeye, öbürü sokağa bakan aydınlık yatak odasına götürdü; marangoz burada yatağa laubalice yumruğunu indirip:

"Yumuşacık yatakta yatıyorsun," dedi.

Sonra kitapların olduğu rafa bakıp:

"Okudun mu?" diye sordu.

"Okudum."

"Hepsini mi?"

"Hepsini."

Mironov'a göre, bu istenmeyen konuğun soruları alaycıydı, davranışlarıysa giderek daha teklifsiz hale geliyordu. Marangoz, üç penceresinin önünde ve babası

tarafından ustalıkla yapılmış olan desenli iki çiçeklikte bir yığın çiçeğin bulunduğu küçük salonun ortasında durarak bir an sustu, sonra:

"Senin evlenmen gerek," dedi.

Bütün eşyalar, çıplak ayaklı, kafası bantlı bu konuğu sanki protesto ediyordu, döşeme tahtaları kuru kuru gıcırdıyor, masanın üstündeki lambanın şişesi zangırdıyor, bayramlık yemek takımlarının, eş dosttan gelen ve ana babasının armağanlarının durduğu dolapta da bir şeyler şıngırdıyordu. Marangozun her şeye bildiği, sıradan bir şey gibi, hiç şaşırmadan, hiç övmeden bakması Mironov'un gücüne gidiyordu.

'Elbette imreniyordur da umurunda değilmiş gibi yapıyor, alçak herif...'

Dolabın içindeki camlar gürültüyle şangırdadı, marangoz parmaklarıyla dolabın kapısına vuruyordu.

"Yerküre mi?"

"Evet."

"Bildik bir şey. Dünyanın yaklaşık bir modeli. Neden bakır?

"Müzikli."

"Olamaz," dedi marangoz kafasını olumsuz anlamda sallayıp. "Göstersene!"

Mironov dolabı açtı, yerküreyi masanın üstüne koydu ve döndürmeye başladı; firketelerin bir kısmı düşmüştü, kalanları da aşınmıştı; çelik tarağın dişleri eksilmişti, ama yine de yerkürenin ekseni etrafında dönerken yorgun yorgun:

"İskete, iskete- neredeydin sen?" diye tıngırdadığını anlamak mümkündü.

Marangoz masanın yanından uzaklaştı, kulak verdi ve alçak sesle sordu:

"İskete mi?"

"Evet," dedi Mironov, anılarına dalıp hüzünle gülümseyerek ve yerküreyi döndürmeye devam ederek. O sırada marangoz, Mironov'un elini tutarak durdurdu, tırnağıyla bakıra fiskeler vurarak kıtalara, okyanuslara dokunmaya başladı, sandalyeye oturdu, düşünceye daldı.

"Nereden eline geçti bu?"

"Babam yapmıştı."

"Peki niye 'İskete' çalıyor?"

"Bir çocuk şarkısı, o zamanlar küçüktüm..."

"Demek öyle," dedi marangoz ve sakalının ucunu ağzına sokup dudaklarının arasında ezmeye başladı. Sonra sanki bir ateşe üflüyormuş gibi sakalını ağzından dışarı üfledi ve parmağıyla Kuzey Buz Denizi'ne bir fiske vurup güldü:

"Eğlenceli bir şey. Ama şu 'İskete' bu alete pek uymuyor, buna bakıp bir şeyler öğreniyorlar, ama bu tutmuş 'İskete' çalıyor. Saçma! Baban akıllı biri miydi?"

"Evet. Çok akıllıydı. Neşeliydi de..."

Marangoz yerküreye bakmaya devam ederek:

"Çılgınlar," dedi. Sonra iç çekip, verniğe bulanmış parmağını bakırın üstünde dolaştırarak kuru, alaycı bir ses tonuyla konuşmaya başladı:

"Basit ama akıllıca: Su damlaları, birkaç kara parçası ve bunun havada asılı durduğunu öğretiyorlar. Harika. Ve bu küreciğin üstünde milyonlarca insanın yaşadığını iddia ediyorlar, ha? İyi akıl etmişler. Sen de inanıyor musun, Öksüz?"

"Nasıl inanmam? Ben de, siz de burada yaşıyoruz ya," diye yanıtladı Mironov sıkıntıyla.

Marangoz ayağa kalktı, elini uzattı.

"Teşekkür ederim. Görüşmek üzere..."

Mutfakta durdu, sakalını tutup gülerek:

"Her şey senin kafanın ölçülerine göre, oysaki... ha? Çok harika! Yine de 'İskete' uymuyor! Öksüz, bu da bir haylazlık ve insanları şaşırtmak için düşünülmüş bir şey. Sabah ayininin ardından nasıl ıslık çalındığının ne önemi var? Burada 'İskete' değil de, örneğin, 'Tanrım Bağışla' çalmak gerekirdi. Ya da dinî veya askerî bir şey, bir asker marşı; tram-tam-tam..."

Marangoz böyle marş söyleyerek gitti.

'Cehennemin dibine git!' diye içinden haykırdı Mironov marangozun arkasından.

Odaya dönerek yerküreyi dolaba koymak istedi, fakat Kuzey Amerika'nın bir parçasının yerinden koparak güneye doğru bükülmüş olduğunu fark etti.

'Tırnağıyla kopartmış, aptal herif!'

Mironov, parmağını biraz tükürükleyip kıtayı olması gereken yere koydu ve yerküreyi ekseni üzerinde döndürdü. Hafif bir tıngırtı yayıldı, zamanla bozulmuş olan çocuk şarkısı çalmaya başladı. Mironov, 'Belki de doğru, başka bir şey çalsa daha iyi olurdu, ama ne?' diye düşünürken derin bir iç çekti.

Aynı şekilde hiç uymayan şarkılar aklına geldi:

Oldukça çamurlu bir sokakta
Yalpalayarak yürüyor dostumuz İvan
Epeyce sarhoş...

Babasının sevdiği şarkıyı anımsadı:

Yedi metelik,
Yedi metelik,
Ne yapalım yedi meteliği?

Başka hangi şarkılar vardı?

İstiyorum size anlatmak, anlatmak, anlatmak...

Kuzey Amerika'nın parçası tekrar yerinden ayrıldı. Mavimsi kâğıt parçasının kendi kendine kımıldadığını ve talaş gibi kıvrıldığını görmek garipti.

'Yarın zamkla yapıştırırım. Marangoz acaba neden "Tanrım bağışla" olsaydı dedi? O da Tanrıya inanmıyordur kuşkusuz...'

Dirseklerini, alnı neredeyse yerküreye değecek biçimde masaya dayayan Mironov, kendini elinde olmaksızın bulanık, alışılmamış düşüncelerin ağır seyrine bıraktı.

Çocuklar evin mavi cephesine ve panjurlara çamur atmış, yakışıksız sözler yazarak boyayı çizmişlerdi; birisi, ki galiba bu bir yetişkindi, küçük kapının üst aynasına kurşun kalemle özene bezene şöyle yazmıştı:

"Bu ev tepetaklak, içinde yaşar bir, salak."

Mironov bu özdeyişi ilk okuduğunda ağırına gitmişti, ama virgülün yerinin yanlış olduğunu fark edince içi rahatlayıp:

'Sensin salak!' diye geçirdi aklından.

Sokak, mavi evin kendisiyle çeliştiğini var gücüyle gösteriyordu, ama bu durum, Mironov'u endişelendirmiyor, kızdırmıyordu. O, başka, daha ağır ve daha ciddi bir şeyin baskısı altında yaşıyordu. Marangoz ve arabacı ona iki gölge gibi yapışmışlardı; hemen hemen her akşam ortaya çıkan Artamon, avluyu yıkıyor, odun yarıyor, bah-

çede çalışıyor ve kükrüyordu; kendini açıkça evin hâkimi hisseden marangoz ise onarım işlerini yönetiyor, evin yönetiminde ağzı var dili yok yaşlı Pavlovna'ya akıl öğretiyordu; kadıncağız onun ortalığı çınlatan sert sözlerini duyunca suçlu suçlu başını önüne eğiyordu, marangoz yanından uzaklaştığında ise fark ettirmeden, hızlı hareketlerle haç çıkarıyordu. Mironov'un kaç kez gördüğü bu durum, yaşlı kadının aptallığı konusunda onu gülümsetiyor, marangoza olan düşmanlığını ise derinleştiriyordu.

Marangozun düşüncelerden uzak, mavi bir yaşam hayallerinin önüne belli belirsiz tehlikelerden oluşan neredeyse elle tutulabilecek bir engel çıkartarak bu hayallerini kararttığını, kendisini bir kenara, bir köşeye ittiğini hissediyordu. Bir keresinde marangoza:

"Bunlar boş işler..." deme cesaretini göstermişti.

"O zaman sen boş işler olmadan yaşamayı dene bakalım," diye sert bir yanıt vermişti marangoz.

Mironov, bu adamı aklına getirdiğinde neredeyse korku duymaya başlamıştı. Marangozun hareketlerindeki beceriklilik şaşırtıcıydı. Son derece kolay hareket ediyordu. O gün çitin üstünden bahçeye nasıl da kuş gibi uçarak inmişti! Olağanüstü bir şeyin endişe verici önsezisi Mironov'un belleğine çöküyor ve yük oluyordu. Kallistrat'ı düşündüğünde kulaklarında döşeme tahtalarının gıcırtısı, camların hafif şıngırtısı duyuluyordu. Neden kendisi salona girdiği zaman salondaki her şey hareketsiz duruyor da marangoz girdiğinde gıcırdamaya, ses çıkarmaya başlıyordu? Mironov büyücülere inanmazdı, ama özel, esrarengiz güce sahip insanlarla ilgili şeyler duymuş ve okumuştu. Ona öyle geliyordu ki, marangozun bu gücü keşfedeceği, hem de korkunç bir

biçimde keşfedeceği gün pek yakında gelecekti, o gün belki de yarındı.

O gün yine de apansız geliverdi. Pazar akşamı marangoz bir kızla çıkageldi. Kısa bacaklı ve şişman olan bu kız, kıpkırmızı ipek bluzu ve ağzının bir tatlı su levreğininki kadar küçük olmasına karşın çok sayıdaki küçücük dişlerinin açgözlü pırıltısıyla Mironov'un gözlerini kör etmişti. Kızın tombul yanakları kıpkırmızı bir allıkla alev alev yanıyor, sol elinin bir parmağında pembe bir taş parlıyordu. Gözleri ise bir beyaz farenin gözleri gibi pembe görünüyordu Mironov'a.

Marangoz kızı, Mironov'a doğru iteleyerek:

"Adı Serafima, harika bir kızdır!" dedi.

Kız gülümsedi, insanın sinirine dokunan bir koku yayıyordu. Sandalyeye oturduğu zaman kocaman birer yarımküre halindeki kalçalarının iyice gerdirdiği beyaz eteği, kıpır kıpır, tombul bacaklarını ortaya çıkaracak biçimde yukarı sıyrıldı, kız hemen ayaklarını yere vurmaya, ökçeleriyle ses çıkarmaya başladı. Koyu renk saçları düzgünce taranıp örülerek ensesinde toplanmış, sarı, büyük bir tarakla da tutturulmuştu. Bu haliyle Mironov'a tavuğu hatırlatıyordu.

Ateş basmış suratını beyaz mendiliyle yelpazelerken:

"Öf, ne korkunç bir sıcak!" dedi.

Marangoz, gri, kalın ketenden bir ceket, yakası yandan düğmeli, göğsü nakışlı mavi bir gömlek giymişti, çuha kumaştan dikilmiş şalvarının paçaları, pırıl pırıl boyanmış çizmelerinin içine sokulmuştu. Görünüşüne bakılırsa bakır rengi sakalını da temizlemişti, saçları tepesinde ateş dilleri gibi kıvrılıyordu. Şahine benzeyen zayıf suratı, her zamankinden sert ve huzursuzdu, yeşi-

limsi gözleri her şeyi görerek, her şeyi anlayarak acı acı parlıyordu.

Bu harika kızın bardaklara çay koyuşunu izlerken:

"Şımarık değildir, ev işlerinden, hem de gördüğün gibi, yemekten anlar," dedi marangoz. Kız ise gür, tatlı bir sesle Mironov'a:

"Siz, nasıl seversiniz, koyu mu?" diye soruyordu.

Mironov, masanın üstüne eğilmiş kızın karşısında oturuyor, gözlerinin titrediğini, dudaklarının çarpıldığını, karşı konulmaz biçimde dilini çıkartmak ve aynen harika kızın yaptığı gibi, kaşıktan akan reçeli yalarken dudaklarını da yalamak istediğini hissediyordu. Mahsus güldü, varsın bu tavuk onun çirkin dişlerini görsündü.

Kızın dudakları kıpkırmızı ve kalındı, sanki iki kattı. Bu dudaklar vişnelerin çekirdeklerini neredeyse beyazlatana dek emiyordu. Böylesi dudaklar insanın bütün kanını emebilir. Marangozun "Yemekten anlar," sözleri ve kızın "Koyu mu seversiniz?" sorusu, belleğinde köpeklerin yakışıksız oynaşmalarını canlandırarak Mironov'un yüzünün kızarmasına yol açmıştı, mahsus kaşığını bardağın kenarına vurdu, bardağı devirdi, soğumuş çayı dizine döktü, ayağa fırladı, kapının eşiğine koştu. Kızgın toprağın üstüne tembel tembel yağmur atıştırıyor, ağaçların yaprakları hafifçe hışırdıyor, maviye çalan beyaz bulutlar ufku daraltarak havadaki boğuculuğu daha da artırıyordu.

Elleriyle iri, seyrek yağmur damlalarını yakalayarak avcunun içinde ezen Mironov, 'Beni onunla evlendirmek istiyor' diye aklından geçiriyor ve havada, kızın, insanın sinirine dokunan ter kokusunu hissediyordu, bu koku onda tiksintiyle birlikte daha başka bir duygu, yine ağır, ama çekici bir duygu uyandırıyordu.

Kapıda beliren marangoz:

"Yanmadın ya?" diye sordu.

"Dinleyin," diye alçak sesle, telaşlı telaşlı konuşmaya başladı Mironov, ellerini göğsüne bastırarak, "ben evlenmek istemiyorum, lütfen, buna hiç gerek yok!"

Annesinin sözlerini anımsadı ve yumruğunu havaya kaldırıp o sözleri yinelerken yüzü gülüyordu:

"Benden de ne koca olur ya! Koca dediğin işte böyle olmalı! Siz de söylemiştiniz... Götürün onu! En iyisi ona yirmi beş, hatta arzu ederseniz size de elli ruble vereyim, ciddi söylüyorum..."

Bacakları bükülüyordu, marangozun önünde diz çökmek üzere olduğunu hissediyordu. Eliyle sakalını tutmuş, ondan daha üst basamakta duran marangozsa insafsızca gülüyor ve karşı gelinemeyecek bir ses tonuyla konuşuyordu:

"İyice yalnız kaldın sen Mironov, Sıkıntı! Yo, senin evlenmen şart! Burada kitapların arasına gömülmüş, hayallere dalmaya başlamışsın, Öksüz. Senin kanın kafana doğru akıyor, şuna baksana biraz da morarmışsın üstelik! Dudakların titriyor, neden? O bildiğin şeyden işte, doğanın yasasına uygun yaşama zamanın gelmiş de ondan! Evleneceksin, sonra arkasından çocuklar..."

"Yapamam, yapamam ben..."

"Bu kadarı sana yeter, insanları şaşırtmaya kalkışma, onları şaşırtabilecek bir şeyin yok! Yakında seni dolandırırlar..."

Mironov başını yere eğdi, marangozsa onun elini tuttu, kendine doğru kaldırdı ve üstündeki yağmur tanelerini silkeleyerek:

"İnsanları tanırım ben!" dedi. "Sen harika biriymişsin, seninle ilgileniyorlarmış gibi yaparlar, sonra seni soyar, dolandırırlar. Çok görülmüş bir şeydir..."

Mironov gözlerini kapatıp sokağın birinde bir grup çocuğun mavi boyalı evlere vıcık vıcık çamur atarak koştuğunu gördü, hepsi kendi çocuklarıydı, harika kız ise pencerenin önüne oturmuş ağzında baharatlı elma ve balıklı börek çiğniyordu. Mironov, baharatlı elmaya da balıklı böreğe de tahammül edemezdi.

Sonra tekrar Serafima'nın karşısına oturdu. Kız sanki daha da şişmişti, birer topu andıran memeleri, kıpkırmızı ipek kumaşı hışırdatarak ağır ağır yukarı kalkıp iniyordu; küçük, yuvarlak ağzı yorgun bir biçimde açılıyordu; sosise benzeyen parmaklarının arasında topak halinde bembeyaz bir mendil tutuyor, bununla sık sık terli şakaklarını siliyordu. Pembe gözleri gülümsüyor, eriyordu; Mironov, kızın terinin ağda gibi koyu, yapış yapış olduğunu, ne sivrisineklerin ne de pirelerin onun lastik gibi derisini ısırmaya kesinlikle cesaret edemeyeceklerini düşünüyordu.

Marangoz ise çayına vişne likörü koyarak bu koyu renk, sıcak sıvıyı içti. Bu içki onun zayıf suratını bozumsu kahverengiye boyadı, gözlerini daha da parlattı ve sözlerinin karşı gelinmezliğini artırdı. Övünerek, arsızca konuşuyordu:

"Düğün yapmak keyfini de ilk defa tatmış olacağım. Gürültüyü, kargaşayı pek severim, her türlü keşmekeş ve insanların ellerinin üstünde tepetaklak dolaşmaları beni memnun eder. Gençler âşık olduklarında seyretmesi çok eğlenceli olur..."

Ancak bunu söylerken gülmüyordu, hatta yüzünde gülümseme bile yoktu; şaşı gözüyle onu izleyen Mironov, yüzünde sadece bir seğirme olduğunu, karşısında korkunç bir yüz bulunduğunu görüyordu. Bugün marangozun kafasına siyah deri bandını takmamış olması da iyiydi.

"Mironov, keyifli yaşamayı öğren, rahatça kıvrıl bükül, yanarmışsın, zararı yok, hesap vermen gereken kimsen yok, bir patronun yok, anladın mı? Senin patronun kim, ha?"

"Bilmiyorum," dedi Mironov. Nedense bu soru karşısında çok korkmuştu.

"Ha şöyle! Eğer yanımızda bir genç kız olmasaydı, senin bu yaşlarda kime hizmet etmen gerektiğini söylerdim. O düzenbaz bütün bunları bilse bile, bir kızın yanında bunları söylemek mümkün değil! Sen de biliyorsun, değil mi Fimka?"

"Hiçbir şey bilmiyorum," dedi harika kız uykulu uykulu. Mironov, hemen o anda konuğunun ayakkabılarının kendi ayaklarına dokunduğunu ve sonra da ayaklarını iki ayağının arasına alıp sıktığını hissetti. Bu dokunuş, bir tür belli belirsiz, ama önemli ve endişe verici bir düşünceyi kışkışlayarak Mironov'u korkutmuştu; ayağını kurtarıp yerinden sıçradı:

"Ne oluyor size?" diye bağırmaya başladı.

Harika kızın boynu, çenesi, yanakları, alnı kıpkırmızı olmuştu, marangozsa, Mironov'un böğrüne eliyle vurduktan sonra kahkahalarla gülmeye başlamıştı. Bir yandan da:

"Biliyormuş, biliyormuş demek ki düzenbaz!.." diye çığlıklar atıyordu.

Mironov, marangozun gülerek odadan çıkmasından, kızınsa ayağa kalkıp gülümseyerek kendisine yaklaşmasından sonra neler olduğunu pek anımsamıyordu.

"Ah, ne biçim adamsınız, amcamın önünde beni ne kadar utandırdınız..."

Kız, Mironov'un yanına oturmuş, kaz sakatatı çorbasını sevip sevmediğini soruyordu. Mironov o anda kıza Paris'te kaz sakatatlarını köpeklere attıklarını, orada genel olarak hiçbir sakatatın ve baharatlı elmanın sevilmediğini, orada soylu insanların yaşadığını, hiçbirinin bir başkasının evine zorla girmediğini söylemişti.

Daha sonra bir kuvvet onu ayakları üstüne kaldırmış, koyu, sıcak karanlığın içinde döndürmeye başlamış, harika kız, bu karanlığın içinde kaybolmuş, ama o anda da marangoz ortaya çıkıp Mironov'un elini yakalamış ve uzakta bir yerden:

"Sen ne yapıyorsun, kızı itip kakıyor musun yoksa?" demişti. "Bunu yapmaya ne hakkın var? O benim yeğenim, üstelik senin karın değil henüz. Tabakları da kırmışsın, ne yapıyorsun böyle?"

Mironov şaşkın bir halde dinliyordu; marangoz burnunun dibinde dikiliyordu, sesi ise döşemenin altından, ayaklarının dibinden geliyordu; ayaklarının altında kırık fincan parçaları çatırdıyor, her şey garip bir biçimde bir yere doğru yüzüyor, sallanıyordu.

"İçkiyi kaldıramıyorsan içme!" dedi marangoz sert bir sesle ve mavimsi suyla dolu bir bardağı Mironov'un yüzüne doğru yaklaştırdı. Mironov marangozun gözlerine baktı ve gözlerini sımsıkı yumdu...

Sabah erkenden uyanan Mironov, harika kızı düşünde tilki olarak gördüğünü anımsadı: Kızılımsı sarı tüylü

kocaman bir tilki, yıldızları yalayarak gökyüzünde hızla oradan oraya dört dönüyor ve böylece öylesine boğucu, ezici bir karanlık yaratıyordu ki, yeryüzü dipsiz bir kuyunun içine atılmış gibi görünüyordu. Sadece ufukta, uzaklarda bir yerde yarım daire şeklinde henüz aydınlık bir gök parçası kalmıştı, ancak eflatun cüppeli papaz Boris, tüylü bir fırçayla "Tek kişilik oda kiraya verilir" diye bir levha yazarak bu gök parçasından da yıldızları siliyordu.

Mironov, gördüğü bu düşten korkuyla uyandığını, su içmeye mutfağa gittiğini, fakat ayağını yapışkan bir şeye basıp tiksintiyle geri dönüp tekrar yattığını ve susuzluktan kıvrana kıvrana uzun süre uyuyamadığını anımsadı. Şimdi yatağın üstünde otururken ayağına ve yatak çarşafına vişne reçeli bulaşmış olduğunu gördü. Yeni silinmiş, ıslak döşeme ise onu dün olanların hepsinin gerçek olduğuna kesinlikle inandırmıştı. Ağır ağır iç çektikten sonra şu kararı verdi:

'Öbür gün evi, her şeyimi satıp Paris'e gideceğim, orada tek kişilik bir oda kiralayacağım. Fransızca öğrenmem lazım...' Hemen raftan dilbilgisi kitabını aldı ve rastgele bir yer açıp şu sert soruyu sordu:

"Que savez-vous sur Bernardin de St.Pierre?"*

Kitabın sayfaları arasında yamyassı olmuş küçük, gri bir kelebek vardı; kelebeği dikkatle incelerken kederle düşünceye daldı: Paris'e gidecek, Parisliler ona Aziz Bernardin'i soracaklardı, oysa bu aziz hakkında hiçbir şey bilmiyordu...

---

* *(Fr.)* "Bernardin de St.Pierre hakkında ne biliyorsunuz?" *–Rusça yayıncının notu*

Mironov, kitabı kapatıp yastığın altına soktu, ansızın kafasında parlayan çok basit ve doğru bir düşünceye sevinerek gülmeye başladı: Aslında başka şeyleri bilmeden, yalnızca en fazla gereken sözcükleri bilmek, ne kadar da güzel ve rahatlık verici bir şeydi. Bu durum, insanları anlamamak, onların ne konuştuğunu düşünmemek hakkı verirdi insana, hele sonuncusu özellikle rahat bir yaşantı sağlardı.

Başını sallayarak ve saatin sarkacının duvarda sallanırken duvar kâğıdındaki iki demet mavi çiçeği başarısız bir biçimde ayırmaya çalıştığına bakarak:

'Öyle, öyle!' diye mırıldanmaya başladı.

'Evi neden öbür gün satacakmışım? Bugün de satabilirim. Marangozu Paris'e sokmazlar zaten...'

Fark ettirmeden karşısına çıkıveren ihtiyar Pavlovna'nın suratına gülmeye başladı, eşyaları inceleyerek, mobilyalara, çiçeklere değer biçerek odaları dolaştı ve bütün bunları dört yüz yedi yüz rubleye satmak gerektiğini çabucak hesapladı.

'Ona öyle denmez ki,' diye yüksek sesle hatasını düzeltti, 'bin yüz olması gerek.'

Fakat iki ayrı rakamla söylemenin daha çok hoşuna gittiğini hissediyordu, birinci rakam, bin yüze göre iki kat daha fazla sıfır içeriyordu, sıfırlarda ise insanı teselli eden bir boşluk vardı.

'Sıfırlar, sıfırlar, sıfırlar' diye şarkı söylemeye başladı.

Peşinden gelen Pavlovna sert bir şekilde onu çay içmeye çağırıyordu.

Nedense çok acı olan bir bardak çayı içip nehrin öte yakasına, kırlara gidip orada kumların üstünde, ardıç

çalılıklarının arasında uzanmaya, bütün gün orada yatmaya, hava kararınca da kente gidip bir otelde gecelemeye karar verdi.

'Hadi bul bakalım beni!'

Ancak tekrar düşündü, oltalarını aldı ve nehre yollandı. Kapıdan çıkarken Rozanov'ların evinin pencerelerinden birinde camları silen Liza'yı gördü, hızla kızın yanına koştu, alçak sesle, acele acele:

"Paris konusunda mutlaka sizinle konuşmam lazım, lütfen akşam mezarlığa gelin..." dedi.

Liza irkildi, tek söz söylemeden gözden kayboldu, ancak bu durum Mironov'u şaşırtmadı, kızın geleceğinden emindi. Balık yakalamadı, ama bütün gün nehrin kıyısındaki çalılıklarda hiçbir endişe ve düşünce uyandırmayan tertemiz göğe bakarak yattı; uyukladı, uyandı, güneşin her zaman şişip kızardıktan sonra ruh hastalarının kaldıkları evlerin ana binasının çatısına neredeyse değdiği saate dek tekrar uyukladı.

Eve dönerek yemeğini yedi, bayramlık takımını giydi ve:

'Şimdi marangoz gelir, nereye gidiyorsun diye sorar. İyisi mi bahçeye gideyim...' diye geçirdi içinden.

Fakat kapının eşiğine çıkarak merdivenin basamaklarına oturdu.

'Marangoz bahçede beni görür. Çok akıllıyım, sezgilerim çok güçlü, bunun nedeni de düşünmeyi sevmemem...'

Artamon tarafından tıraş edercesine tertemiz süpürülmüş avludaki dibinden kesilmiş dulavratotlarının sapları düdük gibi dışarı fırlamıştı, bir fare bunlardan birini inceliyordu. Ilık ve nemli rüzgârı içine çeken

Mironov'a, sanki bu düdükler bir çocuk şarkısının o bildik, huzur verici ezgisini hafif hafif çalıyormuş gibi geliyordu; o kadar hafif, o kadar tatlı çalıyorlardı ki, fare bile seslerin oynaşmasından korkmuyordu. Mironov karşısında mavi elbiseli incecik bir kız görüyor, kızın konuşmasını dinliyordu. Kız olağanüstü hoş konuşuyordu. Mironov, sözcüklerin anlamını anlamıyordu, ama sözcükler giderek daha tatlı sesler çıkarıyordu. Evi kızın babasına satmayı, hem de ucuza satmayı, babasının da böylece Liza'yı Paris'e, tek kişilik odaya götürmesine izin verebileceğini düşünüyordu.

Mironov, kendinden geçmiş bir halde uzun süre oturdu, sonra çocukların haykırışları ve ayak sesleriyle uyandı. Birini yakalamışlardı, çın çın öten bir haykırış, boş sokağın akşam sessizliğini kaba bir biçimde yırtıyordu:

"Koş, yakala..."

Mironov ayağa kalktı, mutfaktaki küçük duvar saati uyarır gibi sekiz kez vurdu.

"Tam zamanı," dedi Mironov, "tam zamanı!"

Kapıdan çıktı, küçük bastonunu sallayarak sokağın yukarısına, kum tepelerine doğru yürüdü, kum tepelerinin gri kamburlarının üstünde mezarlığın kireçle boyanmış kare şeklindeki tuğla duvarı eğrilip büğrülüyor, şapelin tepesindeki haçın tenekesi donuk donuk parlıyordu. Mezarlık yeniydi ve mezarlar sık değildi; insan ölüleriyle henüz yeterince gübrelenmemiş toprakta kurumaya yüz tutmuş kızılçamlar, cılız akağaçlar, mezarların aralarında öksüz öksüz duruyorlardı; otların gri sapları kumları delerek göğe uzanıyor, tozlu yeşil ot yığınları mezarların yanlarındaki gölgelere gizleniyordu.

Mironov, kırma taş dökülmüş yolda ağır adımlarla yürüyordu; karıncalar kuru bir çam yaprağını sürüklüyordu; Mironov bastonuyla karıncaları nişan aldı, bastonu indirdi, isabet ettiremedi, gülerek:

'Hadi, siz de yaşayın bakalım!' dedi.

Duvarın üstünden Liza Rozanova'nın buraya gelirken tırmanması gereken yol görünüyordu. Orada, aşağıda iki sıra ev ve bahçe, kurşuni nehre doğru iki sel halinde akıyordu; bunların arasında arada sırada oyuncak gibi insan karaltıları görünüp kayboluyordu. Mironov onları bastonuyla tehdit ederek:

'Hepiniz burada kalacaksınız, bense Paris'e gideceğim!' diyordu. 'Öf, bıktım artık...'

Nehrin öte yakasındaki fabrikanın bacası ufukta henüz kırmızımsı olan havayı bozarak kirli bir duman çıkarıyordu; yan taraftan koyu renk, kuyruklu bir bulut bu kırmızımsı lekeye doğru yaklaşıyordu. Mironov, marangozun çok sevdiği sözcüğü hatırladı:

"Sıkıntı."

O anda da onu gördü: Marangoz, sakalını avucunun içine almış, öteki elini önlüğünün göğüs kısmına sokmuş, ağır ve düzgün adımlarla, sanki yolun yanındaki toprağı ölçüyormuş gibi yürüyor, yukarı, kum tepelerine doğru çıkıyordu.

Mironov, soluğunu tutarak ve bir anda 'Beni izliyor. Daha demin onu düşündüm hemen ortaya çıktı' diye aklından geçirerek olduğu yerde kalakaldı.

Marangoz, kırk beş adım attı; sakalını tutmaya devam ederek tarlada, yoldan yan tarafa, iki yaşlı çam ağacına doğru sert bir dönüş yaptı.

'Yalan söylüyorsun, beni kandıramazsın,' dedi Mironov alçak sesle. Duvarın dibine bağdaş kurup oturdu, tuğlaların arasındaki dört köşe bir delikten marangozu izlemeye koyuldu.

Bacakları titriyordu, vücudunun içinde bir yerde, göğsünde öfkeli bir korku vardı. Mironov dizlerinin üstünde doğruldu, göğsünü sıcak tuğlalara dayadı ve kendisini çarmıha germiş gibi ellerini iki yana açtı, yumruklarını duvardaki deliklere sokup, başparmağını işaret ve orta parmağının arasına sokarak marangoza bir işaret yaptı ve:

'Yalan söylüyorsun, yalan söylüyorsun...' diye mırıldandı.

Marangoz, tekrar yola doğru yaklaştı, durdu ve elleriyle bir şeyler yapmaya başladı. Mironov hemen anladı: Marangoz onu parmak hesabı yaptığına inandırmak istiyordu. Marangoz arkası dönük duruyor, şimdi Liza'nın geleceği sokağa bakıyordu, Liza ortaya çıkınca da... O zaman ne olacağını tasavvur etmek olanaksızdı, ama korkunç bir şey olacağı kuşkusuzdu. Mironov bağırmak istiyordu. Ama Liza ortaya çıkmıyordu, marangoz ise kafasındaki bandı çıkardı, saçlarını tehditler savurur gibi salladı, bandı tekrar başına taktı, acele etmeden aşağı doğru yürümeye başladı.

'Bir yere saklanacak, onu ya da beni yakalayacak...'

Mironov, kendisinin marangozdan saklanamayacağını, marangozun onu her yerde bulabileceğini, harika kızla evlenmeye zorlayacağını, istediği her şeyi yaptıracağını, pehlivan Artamon'u yaptığı gibi, kendisini de köpeği haline getireceğini artık açıkça anlamıştı.

Pürtüklü bir tuğlaya alnını dayayan Mironov birden marangozun "Senin patronun kim?" sorusunu anımsadı.

Marangoz bu soruyu sorduktan sonra pis pis sırıtmıştı.

'Beni koruyacak hiç kimsemin olmadığını biliyor, evet bunu biliyor...'

Orada, aşağıda, marangozun saklandığı yerde, büyük bir yangının çıkardığı dumanları andıran bulutlar yükseliyordu. Bu bulutlar öylesine yoğundu ki, üzerinde yürünebilirdi.

Korkudan ürpererek marangozun sözlerini anımsadı. Bu sözlerin anlamını giderek daha derinden anlıyordu.

"Senin insanları şaşırtacak bir şeyin yok." İnsanları şaşırtmak demek, herkes gibi yaşamamak, en önemlisi de alışılagelmişin dışında bir şey düşünmemek demekti. Hiç kimseyi işine karıştırmadan yaşaması lazımdı. Ancak marangoz var oldukça öyle yaşamak görünüşe bakılırsa olanaksızdı. Çokbilmiş adam, onun sahipsiz biri, bir öksüz olduğunu, ona istediği her şeyi yapabileceğini anlamıştı.

'Elbette öyle, elbette!' diye neredeyse bağırıyordu Mironov. 'Durmadan Tanrı, Tanrı derler, ama marangoz emirler verip duruyor... Köpeklerine emir verir gibi. Sanki avcı...'

Bu öfkeli ve kederli tahminler Mironov'u boğuyordu. Aynı zamanda da bu tahminlerin güçsüzlüğünü açıkça hissediyor, bunların kendisi için gereksiz düşünceler olduğunu, bu düşüncelere marangozun onu zorla ittiğini, onunla tanışmadan önce bu türden düşünceleri olmadığını duyuyordu.

Mezarlığın üstünden buruş buruş, gri paçavraları andıran bulutlar, gökyüzünü gri lekelerle kirleterek geçiyordu; annesi de sarhoşken aynı şekilde kirli toz bezini eline alıp bu bezle pencerelerin, dolabın camlarını, aynayı silerek pırıl pırıl yerleri yağlı lekelerle kirletirdi.

Nemli bir rüzgâr esiyordu, mezarların üzerindeki kum tepecikleri hafiften kararmıştı; Mironov ayağa kalktı, yola baktı, yol sanki toprağın içine doğru giriyordu. O zaman çabuk, ama kırma taşların ve kumların ayaklarının altında gıcırdamamasına gayret ederek eve doğru yürümeye başladı, sokağa girerken Rozanov'ların pencerelerinin hâlâ aydınlık olduğunu gördü. Pencereye yaklaştı, bastonuyla çerçeveye vurdu ve Klavdiya Strepetova'nın yuvarlak yüzü sokağa doğru uzandığında alçak sesle:

"Ona marangozdan sakınmasını söyleyin!" dedi.

Kız da aynı şekilde alçak sesle ve ürkek bir şekilde sordu:

"Ne dediniz?"

"Evet, evet, marangoz onu izliyor..."

Pencere, sanki kocaman bir kuş kanatlarını topluyormuş gibi kapandı; Mironov camların ardından önce korku dolu bir çığlık, sonra da bir gülüşme duydu. Çevresini kolaçan ederek sokağın karşı tarafına geçti, evinin avlusuna girdi, ufak tefek, koyu bir şey merdivenin basamaklarını tırmanıyordu; uzaktan, sanki Mironov'a dokunmaksızın onu göğsünden itti. Mironov bir adım geriledi.

"Kim var orada?"

"Benim, ben," diye yanıtladı Pavlovna'nın sesi.

Mironov dikkatle baktı, evet oydu.

"Marangoz sizi soruyordu da."

Mironov sert bir ifadeyle, ama alçak sesle:

"Evde yokum," dedi. "Hiçbir zaman da olmayacağım..."

Odasına gitti, ışığı yakmadan, gürültü etmeden soyundu, yatağına yattı. Uyku tutmadı, sivrisinekler ısırıyor, endişe içini kemiriyordu, ona öyle geliyordu ki, marangoz yakında bir yerdeydi, belki de bahçede, pencerenin altına gizlenmişti ya da çatıda, bacanın yanında sakalını tutmuş, yarın Mironov'a neler yapacağını düşünerek oturuyordu. Mironov, üstünden battaniyeyi atarak yatağında oturdu, ayaklarını serin döşemeye uzattı, etrafa kulak kabarttı. Her yer sessizdi, çatıda yağmur taneleri tembel tembel tıkırdıyordu; odanın içini koyu, ılık bir karanlık doldurmaktaydı. Karanlığın içinde bir tek sivrisinek vızıltısı duyuluyordu. Mironov yastığı aldı, dizlerinin üstüne koydu ve 'Sivrisineği öldürmek gerek' diye içinden geçirerek beklemeye başladı.

Yorgunluktan sallanıyordu, yanına devrildi ve yastığı elinden bırakmaksızın uyuyakaldı, sonra içinden gelen bir dürtüyle gözlerini açarak tekrar oturdu, çevreyi dinledi. Çiçeklerin hareketsiz, karanlık yaprakları arasından gün doğumunun grimsi tozlarının yavaş yavaş odayı doldurduşunu gözlüyor, bütün bunların sona ereceği, yok olacağı zamanı uysalca bekleyerek anıların telaşlı, birbiriyle bağlantısız koşuşturmasını dikkatle inceliyordu. Her şeyin bir anda ağır bir topak halinde büzüştüğü ve Mironov'u kapkara bir boşluğa, bir sessizliğe, bir hareketsizliğe fırlatıp attığı bir an gelip çattı.

Bu an, güneşin pencere camlarını erimiş bir inci tanesiyle kaplayarak doğduğu andı. Mironov sersemlemiş

halde yatağa yığıldı, uyuyakaldı, ama hemen o anda da sanki tuhaf bir gıcırtıyla uyanmış gibi geldi.

Sarı elbiseli bir adam, keskin gıcırtılar çıkartarak odaya girdi, teklifsizce yatağın üstüne oturdu, kısacık, nemli eliyle Mironov'un elini tuttu, cebinden siyah bir saat çıkardı ve saate bakarak yüksek sesle, eski bir dostun ses tonuyla:

"E, ne hissediyoruz bakalım?" diye sordu.

"Hiçbir şey hissetmiyoruz," diye öfkeyle yanıtladı Mironov.

"Peki nereniz ağrıyor?"

"Ne demek, nereniz ağrıyor?" diye heyecanla ve alay ederek sordu Mironov.

"Nasıl uyudunuz?"

"Yatarak."

Mironov verdiği yanıtlardaki kıvraklık ve keskin zekâlılığa hayran kalarak gülmeye başladı. Kendini canlı, hatta neşeli hissediyordu, üstelik bu adam hoşuna gidiyordu, gerçi etrafa ayakkabı boyası kokusu yayıyordu, ama şişmanlığı ve kısacık boyuyla canlı bir hacıyatmazı anımsatıyordu. Yüzü şiş ve maviydi, bu mavilikte olağanüstü sarı gözleri, rutubetli gecelerde görülen ışıksız yıldızlar gibi tuhaf bir şekilde geziniyordu. Mironov pencereye bir göz attı, mavimsi bir bulut, dün olan tatsız bir şeyi anımsatarak gökyüzünde hızlı hızlı ilerliyordu...

Adam, çenesine bir fiske vurup avucunun içiyle mavi sakalını sıvazladı ve şöyle dedi:

"Beni tanıyor musunuz? Hayır. Ben sağlık memuru İsaakov, İsaakov..."

Mironov utanır gibi oldu, bunu saklamak isteyerek:

"Saat kaç?" diye sordu.

"Yarım."

"Vay canına! Canım yemek istiyor."

"Bakın bu çok iyi," diye onayladı sağlık memuru İsaakov, siyah saatini yelek cebine sokarak.

Odanın içi aydınlanmaya başlamıştı. Sözcükler güneş ışığında renk renk kabarcıklar halinde uçuşuyordu, bunların uçuşunu izleyen Mironov:

"Keşke hep böyle olsa!" dedi.

"Ne?"

"Her şey."

Kendi içinde de sevinçli, hafif, ayaklarını yerden kesen bir şey hissediyordu. Yalın ayak, sırtında iç çamaşırlarıyla mutfağa, elini yüzünü yıkamaya gitti, fakat masanın üstüne eğilmiş, koyu renk bantlı, açık renk saçlı kafayı görünce kapıda durdu. Marangoz eğilmiş, eski püskü, kir içinde küçük bir deftere bir şey yazıyordu. Mironov gürültü etmeden odasına geri döndü, yatağın üstüne oturdu. Bütün canlılık, rengârenklik bir anda sönüvermişti.

Sağlık memuru yapış yapış parmaklarıyla Mironov'un şakaklarını ovarak şarkı söyler gibi bir sesle:

"Ne oldu?" diye sordu. Mironov, adamın elini geri itti, fısıltıyla:

"Sizi o mu getirdi?" diye sorduktan sonra başını salladı.

"Evet! E, ne var bunda?"

"Gece nerede kaldı o?"

"Nereden bileyim ben? İnsanlar olağan olarak gece evlerinde kalırlar."

"O, olağanüstü biri."

"Neden?"

Mironov, bu soruya ve sağlık memurunun başka birkaç sorusuna daha yanıt vermedi; ellerini yatağın kenarına dayayarak hafif hafif sallanıyor, dudaklarını ısırıyor ve gergin bir şekilde marangozdan nasıl kurtulabileceğini düşünüyordu.

Sağlık memuru, ayakkabılarının tabanlarını gıcırdatarak mutfağa gitti, Mironov'sa pencereye yaklaşıp pencerenin önündeki çiçek saksılarını bahçeye fırlatmaya başladı. Çelik gibi eller onu arkasından, koltuk altlarından yakaladığı sırada bir ayağını pencere önüne atmıştı bile. Görmediği halde bunların kimin elleri olduğunu biliyordu ve karşı koymadan bu ellerin gücüne teslim oldu, bir şey söylemeden kendisini yatağa doğru çekmesine, sırtüstü yatırmasına izin verdi. Gözlerini sımsıkı kapatıp iki sesin fısıltılarını dinledi ve karanlığın içinde sözcüklerin gri çengellerini ayırt ederek, bunların birbirine ustaca eklenerek nasıl anlaşılmaz bir şey oluşturduklarını izledi. İşte sağlık memuru fısıldıyordu:

"Avada, gelere..."

Bu sözler endişe verici bir heyecan yaratarak girintili çıkıntılı gri gölgeler gibi Mironov'un içinden geçerek uçuyordu. Gözlerini açtı.

"Öksüz, neyiniz var? Hasta mısınız yoksa?"

Marangozun gözlerinden saçılan yeşil ışıklar Mironov'da bulanık bir anıyı canlandırmıştı: Bu iki ışığı, bu sivri şahin suratını bir yerde görmüştü, çok zaman önce, daha çocukken görmüştü.

"Ne bakıyorsun, tanımadın mı?"

Mironov, 'Kendisini anımsatıyor' diye geçirdi içinden ve:

"Galiba sizi görmüştüm..." dedi.

"Ha şöyle."

"Brom vermek lazım."

'Ben iyi biriyim,' dedi Mironov içinden, 'sanıyorum bana zehir verecekler...'

Duvara doğru geriledi, bağdaş kurup başını duvara dayayarak oturdu, gözlerini köşeye, tavana dikti, biraz üşüyerek titredi: "Günahkârın Ölümü" tablosu yeşil bir kare biçiminde tavanda net bir şekilde beliriyordu. Tablonun kenarında keçi sakallı, sivri suratlı bir şeytan sessizce gülerek dikiliyordu. Her şey bir anda anlaşılır hale gelmiş ve durmuştu. Marangozun evin mavi boyasını berbat etmesinin, havada öyle kolayca kayabilmesinin, kargaşalık yaratmayı sevmesinin nedeni işte buydu.

"Senin patronun kim?" diye zafer kazanmış gibi soruyor, çünkü Konstantin Mironov'un sıradan insanların sıradan Tanrısına inanmadığını biliyor. Her şey ortada. Fakat ne yapmak gerekiyor? Durum çok korkunç olmuştu, hava da çok sıcaktı. Mironov, bacaklarını uzatmadan ve dizlerine sarılmış olan ellerini çözmeden yana doğru devrildi.

"Uyumak istiyorum."

"Hani yemek yiyecektin?" diye sordu sağlık memuru.

"Uyuyacağım."

"O da yararlıdır."

Çıktılar. Marangoz alçak sesle:

"Çocuk gibi..." dedi.

Bununla sağlık memurunu kandırabilirdi, ama Mironov'u kandıramazdı. Mironov, ne yapması gerek-

tiğini artık anlamış, sezmişti, ama önce marangozdan saklanması gerekiyordu.

Birkaç dakika daha yatıp sessizliğe kulak kesildikten sonra çarşafı kafasına çekip sarındı, aynaya bir göz attı ve derin bir iç çektikten sonra sakalı olmadığına üzüldü, sakalı olsaydı dirilen Lazar'a benzeyecekti. Aynanın parlayan derinliğinin hafifçe karardığını, onu kendisine doğru çektiğini, içine düşürmek istediğini açıkça hissedip hemen o anda titreyerek aynanın önünden uzaklaştı. Eliyle kapının sövesine tutundu, hafifçe fısıldadı:

'Tanrım, hemen gideceğim...'

Kapıya göz attı, mutfak boştu, güneşte pırıl pırıl parlayan masanın üstünde semaver duruyor, tepesinden kıvrıla kıvrıla ak saçları andıran buharlar çıkıyordu. Mironov yaklaştı ve semaverin musluğunu çevirdi, bunu yapmak gerekiyordu. Fakat saydam bir su şeridi dumanlar çıkararak, erir gibi tepsiye aktığında korkuya kapıldı, avluda bir yerde Pavlovna'nın peltek peltek konuştuğunu ve marangozun sözlerinin çekiç vuruşları gibi ses çıkardığını duyarak olduğu yerde kalakaldı:

"Sam mı? Ee?"

Sam, kuşkusuz tüm insanların basit, sıradan Tanrısıydı. Demek, alçak marangoz, Mironov'un artık ona, o basit Tanrıya gittiğini anlamıştı. Belki de ihtiyar kadını tehdit ederek, "Emin değilim!" diyordu.

Mironov, soluğunu tutarak, ayaklarını yere neredeyse değdirmeden sofaya çıktı, tavan arasına çıkan merdivenleri tırmandı, sıcak, yakıcı toz, kedi, kuş pisliği kokularını çokça içine çekti, kapıyı arkasından örttü,

mavi bir yarım daire şeklindeki çatı penceresine yüzünü dayayarak diz çöktü ve haç çıkararak, selam vererek, şarkı söyler gibi:

"Kurtar Tanrım kullarını..." dedi.

Ama ilahinin devamını unutup biraz düşündü, ayağa kalktı, pencereye biraz daha yaklaştı, göğe doğru bağırarak:

"Ben suçluyum, ben suçluyum, iman ediyorum, af diliyorum!" dedi.

Ancak marangoz, Tanrıdan daha yakındaydı, kurbanının itirafını duymuştu ve endişeyle bağırmaya başladı:

"Tavan arasına bakın!"

Mironov kapıya atıldı, tavan arasındaki her şeyi, kırık mobilyaları, birtakım kutuları, sepetleri, tahtaları, kapının arkasına çekerek yığmaya başladı, bu eski püskü eşyayı kutsadı ve:

"Tanrım bağışla!" diye mırıldandı.

Marangoz ise çoktan merdiveni koşarak çıkmış, kapıya vuruyor, durmadan bağırıyordu:

"Konstantin bırak aptallığı! Kapıyı aç! Ne yapıyorsun? Dinle bak, ne diyeceğim..."

"Korkuyor musun?" diye sordu Mironov yüksek sesle. Sonra marangozun istavrozu alt edemeyeceğini bilerek kendini güvende hissetti ve gülmeye başladı.

"Konstantin! Yoksa ben senin dostun değil miyim?"

"Hayır," diye kararlı bir şekilde bağırdı Mironov ve bacadan bir tuğla kaparak kapıya fırlattı; vuruş bir kutunun dibine isabet etti ve çıkan boğuk ses, Mironov'un marangoza karşı koyma kararlılığını artırdı. Kapının önündeki her şey marangozun kuvveti karşısında canlanıyor, sandalyeler kımıldıyor, kutular gıcırdıyor, yere

düşüyordu. Mironov bakıyor ve düşmanının güçsüzlüğüne gülüyordu.

Ama tahta kapı sonunda marangozun baskısına yenik düşerek çatırdadı, aralandı, eşyalar dağıldı, etrafa saçıldı ve kapı yere düştü, kapının çerçevesi içinde marangoz boylu boyunca belirdi. Bu, Mironov'u şaşırttı, ama yine de bir tuğla daha kapacak ve onu marangozun bakır çiviye benzeyen sakalının altına doğru fırlatacak zamanı buldu. O zaman marangoz kesik sesler çıkardı, dirseklerine kadar çıplak kollarını salladı ve paldır küldür aşağı indi. Mironov'sa sevinçten gözü dönerek zıplıyor, çığlıklar atıyor, düşmanının arkasından atabildiği her şeyi atıyor, onun umutsuz ulumasını işiterek kahkahalarla gülüyordu:

"İtfaiyecileri çağırın! Su! Su! Kendini öldürecek..."

Mironov çevreye kulak kabartarak kahkaha atmayı kesti. Aşağıda insanların sesleri uğulduyor, çocuklar çığlıklar atıyor ve bütün bu gürültüyü sağlam bir bas ses, saygıdeğer İvan İvanoviç Rozanov'un tanıdık sesi bastırıyordu:

"Sen aldın onun aklını başından."

"Evet," diye bağırdı, "evet o, o! Onun kim olduğunu biliyor musunuz? Görüyor musunuz? Ya!"

Sevinçten soluğu kesiliyordu. Marangozun nasıl biri olduğunu herkes anlamıştı, artık aşağı inmek istiyordu, ama marangozun telaşlı çığlığı onu durdurdu:

"Aman vurma Artamon, sakın vurma e mi, senden rica ediyorum!"

Demek, Artamon da marangozun kim olduğunu anlamış, ona isyan etmişti. Ancak arabacı, yan yan kapıya doğru sokuluyor, etrafına bakmaksızın tekmelerle ve diz-

kapaklarıyla yolunun üzerindeki her şeyi dağıtarak kendine yol açıyor, kollarını ileri doğru uzatmış, parmaklarını biçimsiz bir şekilde birbirinden ayırmış, üçgen ağzını canavar gibi açmış Mironov'un üzerine yürüyor ve:

"Söyle, ne istiyorsun, ha?" diye kükrüyordu.

Marangozun arabacıya Mironov'u at yerine koymasını emrettiği açıktı.

Marangozun kurnazlığı karşısında yenik düşen Mironov, araba oku gibi ileri doğru uzanmış kollardan geri geri kaçarak:

"Ben at değilim," diye mırıldanmaya başladı. Arabacı ise hâlâ üzerine doğru geliyor ve gürlüyordu:

"Korkma, ne istiyorsun?"

Mironov'un tepesinden aşağı sert, kızgın bir şey döküldü, artık daha fazla hareket edemiyordu, arabacı onu sıcak, sert bir köşeye sıkıştırmıştı; Mironov o zaman marangozdan son bir kurtulma denemesine girişti: Dört ayak üzerine çöktü ve Artamon'a doğru emeklemeye başladı, ama Artamon onu belinden yakaladı, hafifçe havaya kaldırdı, kafasını aşağı doğru eğdi, avazı çıktığı kadar bağırdı:

"Yakaladım!"

Mironov kafasını kaskatı, tozlu bir karanlığa toslamıştı, vücudu sanki eriyerek dağılıyor, parçalanıyordu.

Sonra karanlık yavaş yavaş dağıldı: Mironov, yumuşak bir şeyin üstünde yattığını, sallandığını, uçtuğunu hissetti; bacakları, kolları kopmuş gibiydi; kafası anormal şekilde şişmişti ve öyle ağırlaşmıştı ki, kaldırmaya gücü yetmiyordu; kafasının içinde aydınlık ve karanlık lekeler birbirini silerek dönüp duruyor, duyulur duyulmaz bir sesle babasının şarkısı kulağına geliyordu:

Yedi metelik,
Yedi metelik,
Ne yapalım yedi meteliği?

Tepesinde mavi gökyüzü göz kamaştırıcı bir şekilde parlıyordu, bu yumuşak ışığın içinde belli belirsiz biçimlerdeki beyaz figürler onu peşinden sürükleyerek yüzüyordu; işte bunlardan ikisi başının üstüne kadar eğilmiş, ona ustalıkla ve çabucak yeni, çok zayıf eller ve ayaklar takmış, başını, sanki içi boşmuş gibi hafifleterek ve sallayarak temizlemiş, onu yukarıya, maviliğe taşımıştı. Mironov, Tanrının onu duyduğunu ve meleklerini gönderip yeryüzünden kaçırdığını anlamıştı. Aynen öyle olmuştu: İşte o, yani Tanrı, beyazlar içinde, uzun boyuyla, altın çerçeveli gözlüğüyle karşısında belirmiş, Mironov'un sevinç çığlığına karşılık bir şey söylemeden, ama başını şefkatle eğerek yanıt vermiş, yüzüne ılık bir esinti ve çiçek kokuları saçarak yanından yüzer gibi geçmişti.

Mironov'un hayranlığı o kadar büyüktü ki, sıradan insanların basit, eski Tanrısını değil, uçsuz bucaksız, ezgili sessizliğin gerçek, bilge yaratıcısını görmüştü. Onun dünyasında her şey sessiz ve sevecendi; olağanüstü duru, neredeyse gözle görülmeyen bir su Mironov'u yıkamıştı ve mavi sessizliğin yaratıcısı tekrar karşısına çıktığında Mironov, bu Tanrıyla Paris dilinde konuşmak gerektiğinin farkına varmıştı.

"*Je vous remercie, mon Dieu,*" demişti, "*je vous remercie, que vous...*"*

Başka sözcük bulamamıştı, devamını Rusça getirdi:

---

* (*Fr.*) "Sana teşekkür ederim Tanrım, teşekkür ederim, sen..." –*Rusça yayıncının notu*

"Bağışlayın, henüz bu dili az biliyorum, zor oluyor benim için. Korkunç zor oldu benim için! Eski, basit Tanrının bana yardım edecek gücü yoktu. Onu sevmiyorum, uzun zamandır size gelmek istiyordum..."

"Ne kadar zamandır?" diye sordu mavi sessizliğin yaratıcısı, gözlüğünün üstünden baba şefkatiyle Mironov'un gözlerinin içine bakarak.

"Toujours-daima," dedi Mironov ve "Geç kalmadım ya?" diye sordu.

"Yo hayır!" diyerek gülümsedi yaratıcı. "Bana gelmek için genellikle kimsenin acelesi yoktur."

Bu sözler Mironov'a kederle, sitemle söylenmiş gibi geldi.

"*Oui*,"* diyerek onayladı Mironov. Mavi düşüncelerin ve sözcüklerin kafasının içinde silikleşmekte olduğunu, yüreğinin endişeyle, gerekli her şeyi söylemesine vakit bırakmayan bir endişeyle sancıdığını hissediyordu. "Evet, evet, oradakilerin bir acelesi yok; hepsi de harika kızlarla, Fimkalarla, Serafimkalarla evleniyorlar, topunun da canı cehenneme, *pardon*!** Biliyor musunuz, oradakiler köpekler gibi, ahlaksızlık almış başını gidiyor! Sonra doğuruyorlar, baharatlı elma yiyorlar, açgözlülük ediyorlar, hem de inanılmaz derecede açgözlülük ediyorlar! Bense, bunu siz de biliyorsunuz, hiçbir şey istemiyorum... Tanrı, yani sıradan olan, onların Tanrısı, onlara hiç dikkat etmiyor ve hepsine marangoz komuta ediyor, elbette biliyorsunuzdur! Biliyorsunuz, marangozun kim olduğunu ilk ben anladım, o, bir saçmalıklar şeytanı, keşmekeş ve kargaşa şeytanıdır. Düğünleri,

* (*Fr.*) "Evet." –*Rusça yayıncının notu*

** (*Fr.*) "Affedersiniz!" –*Rusça yayıncının notu*

baharatlı elmaları, sarhoşluğu, balıklı börekleri, kâğıt oyunlarını ve benim sevmediğim, istemediğim her şeyi o icat etti..."

Mironov, lanet olası marangozu anımsayınca öfkelenmiş, bağırmaya başlamıştı, ama mavi sessizliğin yaratıcısı, onun elini tuttu ve öteki eliyle kendi yasa kitabının sayfalarını çevirerek tatlılıkla sordu:

"Peki başınız sık sık ağrıyor mu?"

"Baş-la tête," diye anımsadı Mironov ve ellerini kaldırıp başına dokundu. Başı yerküre gibi düz ve soğuktu.

'Havada asılı gibi' diye aklından geçirdi, başını elleriyle sıkarak, bu sözcükleri duyulacak bir sesle mırıldandı ve yakınırcasına şarkı söylemeye başladı:

İskete, iskete- neredeydin sen?

Bana bu hastalığın hikâyesini anlattığında Doktor Aleksandr Aleksin'e:

"Çok mu saçmalamıştı?" diye sordum.

"Sen olsan daha fazla saçmalardın kuşkusuz," diye yanıtladı doktor gülümseyerek. "Mironov'un elindeki kırığı tedavi ettiğim sırada bu hikâyeyi bana bir meslektaşım anlatmıştı. Bu Mironov, kendisini ziyarete gelen marangozu görünce pencereden atlamış. Bugünlerde Mironov'la tekrar karşılaştım, bronşit yakınmasıyla gelmişti bana. Konuştuk, birbirimizi anımsadık. Onu unutmak kolay değil, akıldan çıkmayacak bir yüzü var. Ekşi bir suratı olsa da açıkgöz biri galiba. Morskaya'daki 'Cilt Evi' onun..."

Konstantin Dmitriyeviç Mironov, sıkıntılı, karanlık bir bakışla bardağın dibine baktı, orada erimemiş bir

parça şeker gördü, çay kaşığıyla bu parçayı özene bezene aldı, ağzına attı, sert bıyıklarını yalayıp iç geçirdi.

"Evet, işte aklın yerinden çıktığı öyle bir olay! E, işe başlayalım mı?"

Çok uzun ellerinin incecik parmaklarıyla bir kalem ve bir parça kâğıt aldı.

"Saygıdeğer Doktor Aleksin'in tavsiyesi üzerine geldiğinize ve siz de okumuş bir adam olduğunuza göre, size deri için şu kadar, bez için şu kadar fiyat veririm... Pahalı mı? Yapmayın! Maliyeti bu kadar zaten..."

Malzeme fiyatlarına, işçilerin kaprislerine, vergilerin ağırlığına ve bu işten bir kazancı olmadığına beni inandırabilmek için daha başka pek çok şeyi ayrıntılarıyla anlattı. Konuşuyor ve Tatar usulü tıraş edilmiş, yumru kafasını eliyle ovuşturuyordu. Büyük kulakları çanta sapı gibi dışarı fırlamıştı. Gri renkli büyük burnu sert bir fırçayı andıran kırpık bıyıklarının üzerine iniyordu. Elmacık kemikleri tuhaf bir biçimde hareket ediyordu. Boğuk sesi tekdüze, renksiz bir sesti, Mironov sanki sözcükleri çiğniyor, emiyor gibiydi. Küçük, daracık odanın içi deri, tutkal ve makine yağı kokusundan çok boğucu bir hale gelmişti. Odanın bir köşesinde, kitap dolabının üstünde bir sinek isteksiz isteksiz can çekişiyordu.

"Söyler misiniz, aklınız başınıza gelince neler hissettiniz?"

Sağ elinin tırnakları kararmış parmakları masanın üstünde kâğıtlara dokunarak kendinden emin dolaşıyordu. Mironov, donuk bakışlı şaşı gözüyle sineğin can çekiştiği köşeye bakarak gönülsüzce konuştu:

"Aslında bunların hepsini neredeyse unutmuştum, doktor aklıma getirdi. İlginç değil, üstelik biraz da utanç

verici, hatta insanların genel olarak zekice bir nedenle akıllarını kaçırdıklarını düşünecek olursak gönül kırıcı bir şey. Örneğin, insanlar kendilerini kral ya da vahşi hayvan olarak görüyorlar, genellikle yüce veya gülünç bir şey insanın ruhunu karartıyor, benimkisiyse budalalık! Orada bir mühendis vardı, kendisini satranç atı sanıyor, kapının önünde sağa sola sıçrıyor, kapıyı bir türlü isabet ettiremiyordu. Gülünç bir durum. Oranın doktoru bana kendisini Tanrı olarak gördüğümü anlattığında, bu doktor efendi biri olduğu halde bunu duymak benim için hiç de hoş bir şey olmamıştı. Ama yine de...

Marangoz mu? Marangoz öldü; öyle çok zaman olmadı öleli, dört yıl kadar önce, o zaman ben artık burada oturuyordum; ciğerlerimdeki zayıflık yüzünden dokuz yıldır buradayım. Önce kendini alkole verdi marangoz. Onunla mahkemeleşmem gerekti. Hasta olduğum on bir ay boyunca mallarımı keyfince yöneterek ne haltlar karıştırmış!.. Gerçekten de çılgın bir adamdı, hani şu yazarlar, şairler gibi..."

Mironov, bir kitaba parmağıyla fiske vurdu –kitabın kapağı yırtılmıştı–, öksürdü, boğazını temizledi.

"Boş zamanlarımda kitap okuyorum. Daha çok geceleri. Hayır, kitaplar beni etkilemiyor. Gerçi şimdi ilgi çekici şeyler yazmıyorlar. Hep aşk, aşk, herkesin de aşka gereksinimi yok ya.

Fransızca, ciltçiler için faydalıdır; oldukça fazla Fransızca kitap ciltliyorum. Demek ki, on üç cilt deri kaplı kitap, İncil, elbette farklı bir fiyattan, kalın bir kitap."

Mironov sanki gücenmiş gibi:

"Marangoz neden ilginizi çekiyor?" diye sordu ve uyuşuk bir ses tonuyla devam etti:

"Yazgısına tamamen layık sıradan bir kişi. Beni yeğeniyle evlendirmek gibi bir hesabı vardı, bu yüzden beni artık kendi adamı gibi görerek ortalığı karıştırdı. Ama kayınpederim Rozanov'la birlikte onu adamakıllı köşeye sıkıştırdık, kereste yüzünden Rozanov'a çok borcu vardı."

Konstantin Mironov'un gönülsüz konuşmasını dinlerken içimde onun tekrar aklını kaçırması isteğini duyuyordum. Ama o nazik bir şekilde öksürerek konuşmaya devam ediyordu:

"Lizaveta İvanovna vefat etti, bana ölü bir kız çocuğu doğurdu ve arkasından kendisi de öldü. Şimdi buralı biriyle evlendim. Ziyanı yok, sakin sakin yaşayıp gidiyorum; gerçi annesi Yunan ama kendisi terbiyeli bir kadındır. Ama ötekiyle, açık yüreklilikle söyleyeyim, huzuru bulamadım; kaprisli, sulu gözlü ve genellikle de ağır karakterli biriydi. Üstelik de affınızı dilerim, komik derecede Tanrı korkusu taşıyan bir insandı. Üzerinde hep küçük haçlar, ikonalar bulunur, hep mucizelerden söz ederdi. Ölümden aklı çıkardı."

Mironov, öksürdükten sonra kaşlarını çattı ve ders verir gibi bir ses tonuyla:

"Bunda korkacak ne var?" dedi. "Şu Kazak atasözünü anımsamak gerek: 'Ben var olduğum sürece ölüm yoktur, ölüm gelince ben olmayacağım.' Çok doğru. Buna 'Ölmeden ölünmez,' sözünü de ekleyebiliriz."

Mironov, düzgün, ölü takma dişlerini göstererek güldü.

"Düşünsenize, Lizaveta İvanovna bana isim gününde kafataslı bir yüzük armağan etmişti, bense insan ke-

miğine hiç tahammül edemem! Çılgın denebilecek kadar hayalciydi. Onun ölümünden sonra Rozanov'la drahoma yüzünden mahkemeye düştük. Rozanov, kuşkusuz saygıdeğer bir adamdı, ama çok açgözlüydü... Devam edeyim mi? *Don Quixote* iki cilt, deri mi olacak?

Hayır, artık pazarlığı bırakın! Başıma gelmiş olan bu geçici dert galiba size zaten para kazandıracak..."

"Bunu da mı hesaba katıyorsunuz?"

"Neden olmasın?" diye sordu Mironov şaşırmaksızın. "Her şeyi hesaba katmak gerekir. Yaşam hassaslık gerektirir, onu kim dinliyor, Tanrıça Fortuna kimin yüzüne gülüyor?"

'Hayır,' diye aklımdan geçirdim, 'Konstantin Dmitriyeviç Mironov'un aklını artık hiç kimse, hiçbir şey başından alamaz.'

Ve sordum:

"Peki ya yerküre ne oldu, sizde mi?"

Mironov, rakamlarla dolu bir kâğıda bakarak ve ensesini kaşıyarak cevap verdi:

"Galiba marangoz yerküreyi onarmak istemiş, ama müziği tamamen bozmuş..."

1925

Usta yazar Maksim Gorki'nin kaleminden *Mavi Bir Yaşam*, gerçek dünya ile hayal dünyası arasındaki karşıtlık üzerine kurulu, son derece etkileyici bir hikâye.

Sorunlu bir ailede mutsuz bir çocukluk geçiren içine kapanık Mironov, sıkıcı taşra yaşamına katlanabilmek için kitaplarına ve düş gücüne sığınır. Yabancı bir ülkeye adımını atmamış olmasına rağmen hayallerinde "mavi" bir kent yaratmıştır: yaşamın basit ve kolay bir biçimde akıp gittiği, neşeli insanların olağanüstü serüvenler yaşadığı, org sesleriyle dolu Paris.

Umutları ile korkuları arasında sıkışıp kalan genç adamın yaşadığı ortamı büyük bir gerçekçilikle betimleyen Gorki, zihin dünyasındaki gerilimi bir ruhbilimci derinliğiyle kurguluyor. *Mavi Bir Yaşam*, Ayşe Hacıhasanoğlu'nun Rusça aslından yaptığı incelikli çeviriyle Yordam Edebiyat'ta.

yordam edebiyat

YordamEdebiyat
YordamEdebiyat
YordamKitap

8 TL. KDV'den muaftır

ISBN 978-605-172-394-5